

Bostadens pris - om den pedagogiska funktionen av en granskningsprosess, om informellt lärande i civilsamhället och om möjligheten att yttra sig

Morten Nørholm, docent i pedagogik, ph.d.

Morten.norholm.job@gmail.com

Abstract

The price of housing - on the pedagogical function of a public audit, on informal learning in the civil society, and on the possibility of expressing an opinion.

The article contains an analysis of parts of a formalized public audit of the proposed development of a local residential area in Sweden, involving i.a. the clearing of a small urban forest. The subject of the analysis is the comments received in the third out of three public reviews.

The empirical findings are analyzed in order to understand and explain the popular involvement in the audit as well as the expressed frustration that none of the people's comments had any impact on the final project.

The analysis sets out from Pierre Bourdieu's praxeology. Perspectives are also given to theories of/for informal learning in civil society, to Hannah Arendt's philosophy of the banality of bureaucratic evil, and to recent analyzes of developments in municipal housing policy, and of the social dynamics of the elite, its choice of education and place of residence.

The public audit and the associated informal learning in civil society is part of a democratic ideal that the people keep the regime in check through certain formalized practices. However, the analysis shows that the audit, an intricate system of evaluating practices, serves to hinder the influence of the people, and that the local politicians and bureaucrats tend to give priority to the socially dominant

Publisert: 04.08.2020

Praxeologi – Et kritisk refleksivt blikk på sosiale praktikker ©2020 Morten Nørholm

Dette er en open access-artikkel distribuert under vilkårene i lisensen [Creative Commons Navngivelse](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC-BY 4.0)
DOI: <http://dx.doi.org/10.15845/praxeologi.v2i0.2929>

(mainly economic) interests rather than serve the people. Similarly, any investigation/evaluation related to the audit has the function of hindering the production of systematic knowledge. Consequently, existing dominant interests are taken into account at the expense of any other. Not only is the natural basis exploited. Even the people is a resource for exploitation, facilitated by the municipality.

Keywords: praxeology, civil society, banality of bureaucratic evil, golden ghettos, social reproduction, pedagogy of representation

Svensk abstract

Artikeln presenterar en analys av delar av den formaliserade granskningsprocessen rörande ett föreslaget utvecklingsprojekt för ett lokalt bostadsområde i Sverige som bl.a. innebär röjningen av en liten stadsnära skog. Empirin utgörs av de yttranden som inkommit under tredje granskningen utav tre, som analyseras för att förstå och förklara den folkliga involveringen i granskningsprocessen och den uttryckta frustrationen över att ingen av folkets kommentarer hade ett inflytande på det slutgiltiga projektet.

Analysens utgångspunkt är Pierre Bourdieus praxeologi och det perspektiveras till teorier om/för informellt lärande i civilsamhället, till Hannah Arendts filosofi om byråkratiska ondskans banalitet, till Immanuel Kants filosofi om universitetet i det Moderna och till recenta analyser av utvecklingen i kommunal bostadspolitik og til de elitens sociala dynamiker, dess val av utbildning och av bostad.

Granskningen och det tillhörande informella lärande i civilsamhället är del av ett demokratiskt ideal om att folket kan holde regimen i schack genom vissa formaliserade praktiker. Analysen visar dock att granskningen, ett intrikat system av evaluerande praktiker, fyller funktionen av att hindra folkets inflytande, och att de lokala politiker och byråkrater ser ut att ge socialt dominanta (i synnerhet ekonomiska) intressen prioritet framför att tjäna folket. Motsvarande fyller alla undersökningar/utvärderingar relaterade till granskningen funktionen att hindra produktionen av systematisk vetande. Som en konsekvens gynnas existerande dominanta intressen på bekostnad av alla andra. Inte bara exploateras naturgrundlaget. Även folket är en resurs som exploateras, underlättad av kommunala myndigheterna.

Keywords: praxeologi, civilsamhälle, byråkratiska ondskans banalitet, gyllene ghettos, social reproduktion, representationens pedagogik

Inledning och fokus

Med utgångspunkt i ett konkret eksempel framanalyseras den pedagogiska funktionen, dvs. den sociala och symboliska funktionen, jmf. titeln på Nørholm (2008a), av *informellt lärande i civilsamhället*. Relationen utforskas mellan civilsamhälle och icke-civilsamhälle. Inom ramen för det civila samhället utforskas hur medborgarnas lärande och identitetskapande, deras mobilisering och organisering, engagemang och motstånd fungerar när det icke-civila samhället utövar makt. Det undersöks även hur civilsamhällets medlemmar agerar, eller snarare inte agerar, på att den påverkan det förutsätts de kan ha i föreställningarna om civilsamhället och dess funktion, inte blir av; att ta de formella möjligheterna som ges, förefaller inte leda till ett inflytande såsom föreställningen är. Detta gäller dels lokalt vad medborgarna lär sig av varandra, dels den övergripande pedagogiska, sociala och symboliska funktionen av en civilsamhällelig mobilisering. Fokus i artikeln är på hur civilsamhället skyddar eller inte skyddar mot eventuella övergrepp från icke-civilsamhället, på civilsamhället och dess roll i en granskningsprocess och på i vilken utsträckning civilsamhället har, eller snarare inte har, ett inflytande på det som granskas, och hur detta icke-inflytande speglar sig i civilsamhällets agerande. Se dessutom nedan för definitioner. Empiriska materialet består av de yttranden som inskickades i samband med en formell granskningsprocess med sidoblick till olika kommunala och andra dokument.

Undersökningen som avrapporteras i artikeln, situeras som en relativt originell, heterodoks position inom forskningen om informellt lärande i civilsamhället. En objektiviserad position eller en i strikt mening vetenskaplig position, jmf. Durkheim (1956) utan försök att ta ställning eller förbättra någonting. Inom ramen för den valde teoretiska förklaringen sker detta på plats och i de konkreta praktiska sammanhang, jmf. diskussionerna av och konstruktionen av min heterodoksa position inom den så kallade utvärderingsforskning i Nørholm (2005).

Bostadsområdet Eriksberg i Uppsala består av ett villaområde och flera områden med både bostads- och hyresrätter. Det största bostadsområdet ägs av det kommunala Uppsalahem AB och byggdes runt 1960 enligt principen "hus i park" med 10-12-våningshus blandad med stora områden med nu +100-åriga tallar, skola, bibliotek, vårdcentral, äldreboende, torg osv. Dessutom finns det en rad privata både hyresrätter och bostadsrättsföreningar och flera skogsområden både med och utan namn.

För Eriksberg planeras en förtätning som innebär omfattande nybyggnationer, inklusive avverkning av flera skogsområden. Första planen var att bland de befintliga ungefär 5000 hyresrätter och bostadsrätter bygga ytterligare 2600 nya bostäder (jmf. *Planprogram*, 2017). Inte direkt i villaområdena, men på vissa ställen på ett sätt som påverkar även villaområdena (t.ex. i korsningen Norbyvägen/Granitvägen). Antalet nya bostäder har efter första vågen av protester symboliskt reducerats till 2400. Boendeforskare kommenterar förtättningsplanerna såhär: "I Eriksberg sker något helt nytt. Kommunen vill placera en ny stadsdel inuti en inbodd stadsdel. Omfattningen av denna invasiva förtätning saknar motstycke inom svensk stadsutveckling" (Bergström, 2017).

Planerna har väckt många känslor och protester och har inneburit en stark opinion och mobilisering hos invånarna, och de har debatterats både i lokala *Uppsala Nya Tidning* och nationellt. Psykosociala, infrastrukturella, demokratiska, rekreativa, estetiska, miljömässiga och andra aspekter av förtätningen har diskuterats, infrastrukturella problem har påpekats, problem med offentliga institutioner osv. Bland kritikerna finns en oro för att omfattande byggande under decennier kommer att påverka de boende (byggdamm, larm, trafik), och vissa av kritikerna har även framfört en rad känslomässiga argument mot planerna eller snarare som ett försvar för det existerande.

Dels generellt, dels i samband med de tre granskningsprocesser rörande första detaljplanen inkom ovanligt många yttranden, jmf. *Planbeskrivning* (u.å.). Dessutom inkom det protestlistor med ungefär 6000 namn (*Utlåtande*, 2018, p. 6), jmf. att folkmängden i 2019 var 7.154 i Eriksberg och

172.402 i Uppsala tättort (Uppsala kommun, 2019, s. 6, s. 5). Generellt har opinionen varit stark kring alla icke-ekonomiska värden som anses gå förlorade. I och med bristande respons på protesterna och att det endast görs små, symboliska, förändringar i planerna även efter principiella protester har även en opinion kring bristande demokrati uppstått, jmf. Svenaeus Lundgren *et al.* (2018).

Att exploatera sociala och naturliga resurser såsom det planeras i Eriksberg ser även ut att vara en internationell trend. Exempelvis i Trumansburg i det östliga USA finns det planer på att bebygga hittills orörda naturområden på ett sätt som framför allt gynnar de riskkapitalister som genom att bebygga höjer det ekonomiska värdet på området, vilket ger möjlighet för ytterligare investeringar på bekostnad av samtliga andra värden (Horrigan, personligt samtal), jmf. dessutom att om det har gjorts en investering i en fastighet, t.ex. en byggnad, har det omedelbart inneburit att värdet höjts, jmf. dessutom Saskia Sassen¹ som i filmen *PUSH* (Gertten, 2019) förklarar hur, i storstäder som t.ex. London, uppåt 80 % av de nybyggda lägenheterna står tomma och enbart fungerar som investeringsobjekt som stiger i värde. Ingen bor i dem, det spelar ingen roll om det bor någon i dem, det är kanske inte ens meningen att det ska bo någon i dem. Men bostäderna tar upp platsen för andra bostäder som kunde användas av storstädernas arbetande under- och medelklass som i stället får pendla långt. De nybyggda dyra bostäder fyller mao. inte den funktion som legitimerar att de byggdes: de nybyggda bostäderna är vad man kunde kalla *symboliska bostäder*. I sin tur innebär det att det legitima sättet att tillfredsställa ett behov av bostäder blir att bygga symboliska bostäder som ingen bor i.

Det handlar alltså inte bara om en kamp om dyra eller billiga bostäder. Det som står på spel, motsvarar snarare en vilken som helst annan form av gruvidrift där allt förstörs i en jakt på ekonomiska värden. Orsaken till att det är så föremånligt att investera i fastigheter är att en fastighet stiger i värde över tid, jmf. SCB (2020²). Bostäderna skapar alltså värden till spekulanterna oavsett om de används för det ändamålet som legitimerade att de byggdes eller inte. Principiellt kunde spekulanterna lika gärna investera i kapsyler från Joakim von Ankas nervmedicin, jmf. Disney (1954).

Oavsett vilka *orsaker* som kan teoretiskt rekonstrueras, är det politiker och byråkrater som gemensamt ansvarar för de deciderat *icke-opartiska* politiska besluten som fattas, som bara symboliskt tar hänsyn till folkets protester mot förtätningen som de uttrycks i de yttranden som inkom under granskningen. Föreställningen om att granskningen är opartisk, eller misskännelsen av att granskningen är partisk, t.ex. med instrumentellt positivistiska implikationen av att en granskningsprocess är systematisk och lika för alla, *döljer* att alla de valen som politiker-byråkraterna gör *pr habitus*, även görs med *hemliga* kriterier, jmf. diskussionerna hos Nørholm (2011, s. 35; 2019, s. 33).

Samma tendens ses i Köpenhamn där ett stadsnära, biologiskt unikt område (Amager Fælled) skulle exploateras som del av finansieringen av Köpenhamns Metro. Byggnationerna i Köpenhamn hindrades, men inte enbart mot bakgrund av det sakliga i protesterna, utan dessutom efter systematiskt folkligt motstånd med mobiliseringen av specialister och folkliga grupper och rörelser, efter att problemen hade uppmärksamats i media, dvs. efter att planerna hade fått massivt dåligt omtal i tidningarna, och framför allt efter att ett alternativt område för exploatering hade pekats ut.

¹Saskia Sassen, professor of sociology, Columbia University, <https://sociology.columbia.edu/content/saskia-sassen> - hämtat februari 2020

²Statistikmyndigheten SCB:s Fastighetsprisindex har med 1981 = 100 för hyreshus gått till 2018 = 1065 och för småhus för permanentboende gått till 2018 = 770 (SCB, 2020, källdata; det finns ingen jämförbar statistik rörande bostadsrätter). Jmf. att bolåneräntan samtidigt har gått ner från 1985 = 14,5 % till 2016 = 2,01 % (Bolåneräntor.com), dvs. från 1985 = 100 till 2016 = 14,5. Och jmf. att generella konsumentpriserna har gått från 1981 = 100 till 2018 = 293 (SCB, 2020, källdata). Märk dessutom att bytesvärdet av en bostad är relativt oberoende av absoluta värdet som bara är intressant för den som vill dra ut pengar ur systemet genom att sälja eller belåna bostaden.

Ett annat exempel berättar Vikstrøm om (personligt samtal) när han och en kompis på 1970-80 talet hindrade exploateringen av privatägda, stadsnära Brobæk Mose genom att genomföra och presentera undersökningar av dess unika biologiska, ekologiska och rekreativa värden, och genom att känna regler och lagar bättre än ägarna och kommunala myndigheterna, jmf. även Vikstrøm (u.å.). Med New Public Management och dess krav om att inventeringar, utvärderingar, bara erkänns om de utförs av legitimerade, dvs. utvärderade, dvs. statligt sanktionerade, företag, blir det ständigt enklare att bortse från civilsamhälleliga kompetenser, vilket gör exempel som det beskrivna alltmer sällsynta. Jmf. dessutom Nørholm (2019a, 2019b).

Gemensamt är att de biologiskt/ekologiskt mest värdefulla områden ska exploateras först (jmf. *Planprogram*, 2017); tydligen är det mindre ekonomiskt riskabelt än att exploatera en benzin-mack, i korsningen Norbyvägen/Granitvägen, där marken kan ha kontaminerats.

Jag själv bor i Eriksberg och har följt processen och deltagit i debatten med insändare om både principiella och konkreta problem som förtätningen av Eriksberg innebär. Det har givit insikt i vissa väsentliga detaljer i processerna. Fokus i denna artikel är dock inte att ta ställning, utan enbart att *förstå och förklara* den pedagogiska funktion³ mobilisering och granskningsprocess fyller.

Urval, metodöverväganden

Mänskliga sociala praktiker, rekonstruktionen av det som försiggår under givna sociala omständigheterna, kan studeras antingen genom direkt observation medan de försiggår, eller efteråt, genom analyser av olika former av spår. I denna artikel studeras spåren i form av de yttranden som inkom vid tredje granskningen av planbeskrivningen av detaljplanen för kvarteret Södra Kalkstenen, del av Norby 31:74, jmf. *Planbeskrivning* (u.å.), med sidoblick till olika kommunala dokument. Avgränsningen är pragmatisk: alla yttranden inhämtades hos Uppsala kommun i ett antal pdf-filer (*Yttranden 1-4*, u.å.). Det ansågs desstuom att tredje granskningen skulle bli den mest innehållsrika, "kniven på strupen", och att det skulle bli ett för stort arbete att försöka kompensera för begränsningarna i empiriska materialet. Exempelvis är det bara de yttranden som *de facto* har yttrats, som har samlats in för analys. Skulle man ha en mer rättvisande bild, borde dessutom allt som *kunde ha yttrats*, men inte yttrades i alla fall ha samlats in i vad man kunde kalla en *ante hoc*-bortfallsanalys⁴. Konsekvenserna av ett sådant bortfall antyds nedan. Eftersom sådana begränsningar förefaller universella, blir artikelns slutsatser inte mindre trovärdiga, snarare tvärtom: uppmärksamheten på dessa begränsningar kan göra både författare och läsare mera ödmjuk, samtidigt som de exemplifierar den marginaliserande, symboliska effekten i en till synes demokratisk granskningsprocess.

All empiri är offentliga handlingar och eftersom det inte behandlas några känsliga personupplysningar, behövs ingen etikprovning⁵. Dessutom är det bara *texten* och det *innehållsliga* i

3 Det finns många olika uppfattningar av ordet "pedagogik". I traditionen bakom denna artikel uppfattas pedagogik som ett empiriskt funderad, teoretiskt-filosofiskt reflekterat, i strikt mening samhällsvetenskapligt ämne, dvs. teoretisk teori (jmf. Durkheim, 1956), om överförandet av mening från den ena generationen till den nästa (jmf. DPU 2007a, b; Nørholm 2008, omslag).

4 En anonym undersökning av överkörda paddar och grodor i Eriksberg - som inte annars behandlas - (Anonym, u.å.) exemplifierar detta: Undersökningen blev utförd i 2005-2017 av en person som vill vara anonym. Eftersom undersökningen inte har skickats in som ett yttrande har undersökningen trots sin kvalitet ingen status; vetandet finns, men är dold, dvs. räknas inte. För att fullt förstå sociala dynamiken knuten till en granskningsprocess, måste även yttranden som inte har yttrats undersökas, vilket empiriskt är väldigt svårt. Samtidigt antyds svårigheterna vid empiriska undersökningar av informellt lärande i civilsamhället.

5 Jmf. <https://etikprovningmyndigheten.se/> - hämtat mars 2020

de inhämtade yttranden som har analyserats. Därför var det inte relevant att överväga eventuella konsekvenserna av GDPR⁶.

Teoretiska utgångspunkten

Informellt lärande och civilsamhälle

I artikeln analyseras ett exempel på informellt lärande i civilsamhället. I texten *Erasmus+, Programme Guide, Bilaga III - Ordlista* (u.å.) finns definitionen: "Informellt lärande. Lärande i vardagslivet i samband med arbete, familjeliv eller fritidsverksamhet och som inte är organiserat eller strukturerat i form av mål, tid eller lärandestöd. Lärandet kan vara oavsiktligt ur inlärnarnas perspektiv." I texten *Communication from the Commission* (2001) används begreppet för att beskriva sådant som i banal mening inte försiggår formellt/formaliserad, och enligt en regeringsproposition brukar civilsamhället "[...] definieras som en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen" (Regeringens proposition, 2009; jmf. Nørholm Lundin, 2016, s. 3⁷). Begreppet beskriver alltså processen när någon/några, oplanerad, i icke-organiserade sammanhang, i civilsamhället, lär sig någonting genom att på egen hand, driven av en social nödvändighet, ensam eller tillsammans med andra som inte heller vet hur man gör, gör detta för första gången för i slutändan att få ett praktiskt grepp om det hittills okända.

Här perspektiveras till texten "Der Streit der Fakultäten", "Striden mellan fakulteterna", Kant (1789/1989). Kant presenterar ett filosofiskt-politiskt bidrag till hur det nya universitetet enligt hans åsikter bör inrättas i de nya samhällen som växer fram i sviterna efter de två stora borgerliga revolutionerna i USA (1776) och Frankrike (1789). Inte bara ska det, som hittills, på universitetet produceras och undervisas i sådant som står direkt till förfogande för staten på de tre klassiska professionsutbildningarna: teologi (utbildningen till präst), juridik (advokat) och medicin (läkare) med syfte på människans andliga, rättvisa respektive kroppsliga hälsa, jmf. Kant (1798/1998, s. 283-284). Det som hos Kant kallas en höger-flygel i höglärdhetens parlament: "als die rechte Seite des Parlaments der Gelahrtheit" (Kant, 1798/1998, s. 299).

Enligt Kant måste det även finnas ett lägre fakultet i en vänster-flygel som ska bestå av de lägre fakulteten, filosofi och ren matematik. Samt, i en ny förtolkning, jmf. Nørholm (2009), empirisk vetenskap som inte fanns på Kants tid, jmf. Kant (1798/1998, s. 298-299), jmf. även diskussionen i Nørholm (2011). Vänster-flygelns demokratiskt nödvändiga uppgift är att, fri från regimen påverkan, ifrågasätta allt det som produceras i de högre fakulteten, dvs. undersöka sanningshalten i detta. Den strid mellan fakulteterna som uppstår, är enligt Kant inte ett hot mot staten. Tvärtom ger striden legitimitet till regimen och tillsäkrar att regimen hindras från att härska despotiskt (Kant, 1798/1998 s. 291). I denna artikel dras perspektiverande paralleller till civilsamhällets funktion nu, som är, eller borde vara, att hålla regimen i schack, och till vilka konsekvenser det har när civilsamhällets inflytande ser ut att vara symboliskt. Vänsterflygelns funktion är mao. att hålla höger-flygeln i schack och striden mellan *vänster* och *höger* är direkt i aktuella regimen intresse.

Bourdieu's praxeologi

Teoretiska utgångspunkten för analyserna är Pierre Bourdieus praxeologi, hans teori om mänskliga sociala praktiker. Med hjälp av Bourdieus nyckelbegrepp och teorin bakom rekonstrueras de

⁶ GDPR är EU:s "General Data Protection Regulation", jmf. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
⁷ Begreppet "civilsamhälle" och dess pedagogiska funktion vid naturaliseringen av en i princip godtycklig, normativ självförståelse (*doxa*) och exklusionen av alla andra borde diskuteras på samma sätt som begreppet "folkbildningens särart" diskuteras i Lundin (2003, 2008).

insamlade empiriska datas betydelse under de givna sociala omständigheterna. Intresset är, med ett konkret utgångspunkt, att *förstå* och *förklara* hur ett informellt lärande äger rum i civila samhället, vilka kanaler som används, vilka informella strukturer som ses, från enstaka individer till informella/formella *ad hoc*-grupperingar, och de möjligheter och begränsningar som ses för dels ett informellt lärande, dels att detta informella lärande i civilsamhället får genomslag i icke-civilsamhället.

Bourdieu's begrepp *habitus*, *kapital* och *fält* används som en analytisk storhet för att förstå och förklara genes, uppkomst, och struktur, fördelning och funktion, av mänskliga *praktiker*, jmf. Bourdieu (1973): hur kommer det sig att systematiskt vissa personer är benägna att göra vissa saker med en viss känsla av naturlighet och med en viss social betydelse, en viss *praktik*, och systematiskt vissa andra gör vissa andra saker, en viss annan *praktik*, med som följd att en ojämn social fördelning av materiella och symboliska tillgångar, fram för allt pengar och utbildning, reproduceras. *Habitus* och *kapital* används för att rekonstruera en institutions eller ett individs förkroppsligade sociala historia och dess position inom ett socialt *fält* som ett produkt av att systematiskt vissa gör något och systematiskt vissa andra gör någonting annat, socialt olika, socialt skilda praktiker, och med den konsekvensen att vissa existerande, principiellt godtyckliga sociala dominansrelationer reproduceras.

Begreppen och teorin utgör dynamiska delar av ett analytiskt redskap som används för att konstruera det vetenskapliga objektet som del av en kontinuerlig vetenskaplig process där teorierna används som metod för analys. Teorierna och de metodiska greppen, *metoden*, är inte statiska och determinerade en gång för alla, jmf. Bourdieu *et al.* (1991), utan anpassas det empiriska objektet samtidigt som detta objekt konstrueras som del av den analytiska process. Detta står som en antipositivistisk motpol till en mer *main stream* positivistisk analysmetod där analytiska begrepp och analysmetod definieras på förhand.

Dessutom används Bourdieu's teoretiska begrepp *doxa* och *illusio*. *Doxa*: det som "goes without saying because it comes without saying" (Bourdieu, 1977, s. 167); den inkorporerade, förkroppsligade, känslan för och idealet om det som *kan* göras och *måste* väljas gjort; det som görs och upplevs som det rätta att göra, det som under de givna omständigheterna upplevs som det *enda* att göra, det *normala*; det som - empiriskt - *är* det enda att göra. *Illusio*: den erkända, förkroppsligade, *praktiska* tron på vad som är värt att investera och värt att investera i, kämpa för; det som sätts *i spel* och det som är *på spel* i *fältet* i en kamp om begränsade tillgångar; det som, pr *doxa*, är värt att investera i spelet, jmf. Bourdieu (1996b, s. 333-336). Begreppen används för att förstå och förklara med vilken självklarhet vissa insatser görs på vissa självklara sätt, och varför vissa andra insatser inte görs i spelet om Eriksberg, med den konsekvens att det folkets inflytande som legitimerar granskningsprocessen, ser ut att *hindras* av processen, jmf. dessutom användningen av Bourdieu's teoretiska begrepp *misskännande* som erbjuder en förklaring på att alla de som i sina yttranden är kritiska, samtidigt och genom att yttra sig på legitima sättet bekräftar den sociala ordningen. *Miskännande* relaterar sig till *doxa* som strukturerar både verkliga världen och tankevärlden: Acceptansen som naturlig eller rimlig av en principiellt godtycklig social ordning, motsatt pr symboliskt våld, förklaras som att objektiva sociala dominansrelationerna *misskänns*. Den primära uppfattningen av den sociala värld involverar alltid konstruktionsprinciper som är externa, men är samtidigt en *misskännande*-handling som implicerar den mest absoluta formen av erkännande av den sociala ordning, jmf. Bourdieu (1984, s. 471). *Misskännelsen* är mao. resultatet av ett arbete som både de dominanta och de dominerade, både de som gynnas och de som missgynnas, deltar i utan att misskännelsen erkänns som så.

Begreppet *strategi* används, även det i en annan betydelse än en *main stream*, om rekonstruktionen under de givna omständigheterna av hur och varför olika mänskliga praktikerna sätts i spel, och praktikernas funktion. Strategi blir då beteckningen på en vetenskaplig rekonstruktion av en praktikernas praktiska logik i stället för att tänkas som en föreställning om eller

planering av hur enstaka personen har tänkt sig agera i en viss tänkt situation. Skillnaden ligger i grund och botten i uppfattningen av genes och struktur av mänskligt beteende. Begreppet *symboliskt våld* definieras som: "[...] the violence which is exercised upon a social agent with his or her complicity" (Bourdieu & Wacquant, 1992, s. 167, kursiv i originalet, MN). På svenska blir det ungefär "det våldet som utövas mot en social agent med hennes delaktighet", dvs. ett form av våld som uppfattas som legitimt, rimligt, naturligt, och inte som våld. Begreppet används för att förstå hur det som presenteras och upplevs som ett jämlikt samtal mellan jämlika parter (relaterad till granskningsprocessen: möjligheten för folket att organisera sig och yttra sig mot en myndighet som samtidigt och enligt en gemensam samhällsburen idé har skyldigheten att lyssna), uttrycker en social dominansrelation med det civila samhället, folket, som socialt dominerade i relation till relativt dominanta, förtroendevalde politiker, ledamöter i kommunfullmäktige⁸, och byråkrater i Uppsala kommun.

Praxeologisk teori om utvärderingar/utvärderande praktiker

Granskningsprocessen erkänns och skyller sin legitimitet och måste enligt ett samhällsburet demokratiskt tas på allvar. Enligt analysen i Nørholm Lundin (2020) upplevs kommunala politikernas och byråkraternas agerande av de intervjuade invånarna som ett övergrepp och som att vissa synpunkter systematiskt åsidosätts till fördel för vissa andra, med den funktionen att vissa godtyckliga intressen systematiskt gynnas på bekostnad av alla andra. Med det syftet att förstå och förklara hur detta kommer sig, konstrueras granskningsprocessen som en lång serie av systematiserade steg och praksiser, utvärderingar/utvärderande praktiker, som enligt demokratiska idealet säkerställer, dvs. som *borde* säkerställa, att allas intressen i viss mån tillgodoses och ingen körs över av politiska eller byråkratiska besluten i samband med det som granskas.

Analytisk måste granskningsprocessen uppfattas som ett intrikat byråkratiskt system av utvärderingar och utvärderande praktiker. Därför används även den praxeologiska teorin om den pedagogiska funktionen av utvärderingar/utvärderande praktiker som formuleras i Nørholm (2019a), som förklarande teori. De väsentligaste poängerna i teorin är att systematiserade utvärderingar som de har utvecklats sedan ungefär 1980-talet har den pedagogiska funktionen:

"at være en systematisk forhindring for at der (kan) produceres en systematisk/videnskabelig indsigt i det som underkastes en evaluering" (Nørholm, 2019a, s. 32).

"at sikre at allerede socialt nødvendige administrative initiativer (kan) tages som om de byggede på resultaterne af en undersøgelse, og ikke, sådan som det snarere er tilfældet, pr. (administrerende/bureaukratiserende) *habitus* og som en legitimering af socialt nødvendige administrative initiativer" (Nørholm, 2019a, s. 32).

Detta ses eftersom utvärderingar/utvärderande praktiker, framför allt på grund av praktikteoretiska förutsättningarna, i själva verket erbjuder

"hvad der ser ud til at være principielt usammenlignelige og ikke-reproducerbare resultater frembragt gennem undersøgelser med hemmelige kriterier [...]" (Nørholm, 2019a, s. 33-34).

⁸ "Kommunfullmäktige. Kommunens högsta beslutande organ är kommunfullmäktige. Ledamöterna väljs av kommunens medborgare vart fjärde år" (Uppsala kommun u.å.).

”at forvandle politisk-ideologiske stillingtagener, dvs. forvandle vilkårlige sociale grupper socialt vilkårlige smags-domme til noget der fremtræder som, og som dermed kan forveksles med, resultater af systematiske undersøgelser; pr social alkymi forvandles det subjektive til det objektive” (Nørholm, 2019a, s. 33-34).

Dessutom perspektiveras till Hannah Arendts diskussioner av hur byråkratin utgör en betingelse för det totalitära samhället. Arendt skriver att:

perhaps the nature of every bureaucracy, is to make functionaries and mere cogs in the administrative machinery out of men, and thus to dehumanize them. And one can debate long and profitable on the rule of Nobody, which is what the political form known as bureaucracy truly is. (Arendt, 1963b, s. 251)

Arendts diskussion finns i boken om rättegången i Jerusalem 1961 mot den tyska nazisten och SS-mannen Adolf Eichmann. Citatet fungerar dock inte som ett argument för att Sverige under de givna omständigheterna är ett totalitärt samhälle eller att politiker-byråkraterna i Uppsala på något sätt kan jämföras med Eichmann. I stället visar citatet hur det kan förstås att ett demokratiskt samhälle med en kraftigt utbyggd byråkrati som den svenska (eller i en vilken byråkrati som helst) har totalitära drag som innebär att politiker-byråkraterna legitimt kan fatta vissa administrativa beslut som ser ut som att de strider mot en gemensam demokratiförståelse. Jämför dessutom Arendts filosofi om ondskapens banalitet och jämför titeln på boken om Eichmann-rättegången: *The banality of evil* som innehåller en analys av ett ytterst välfungerande byråkrati, det nazistiska, med utgångspunkt i rättegången mot Eichmann (Arendt, 1963a, 1963b). En väsentlig poäng i sammanhanget är att Arendt inte ansåg att Eichmann var ett monster fastän hon ansåg att det han hade gjort var monströst, jmf. Arendt (1963a, opag., s. 48, se även nedan). Det Eichmann gjorde, det den nazistiska byråkratin gjorde, kan inte förstås som det enstaka monstrets agerande, utan måste förstås som ett produkt av ett monströst, byråkratiskt system som reducerade människan till en icke-mänsklig kugge i ett maskineri som kunde opersonliggöra byråkratens personliga val av att göra det monströsa. En sådan byråkrati-förståelse blir relevant i förståelsen av politiker-byråkraternas agerande i samband med granskningen av förtätningen av Eriksberg.

Slutligen perspektiveras till de praxeologiska, empirisk grundade analyserna av elitens sociala fördelning och praktiker dels i valet av bostad, jmf. Ljunggren & Andersen (2014b), Holmqvist (2015), dels i valet av utbildning och mera generellt, jmf. Holmqvist (2018), Larsen, Ellersgaard, Bernsen (2015).

Överväganden om relation teori-metod

Den valde teorin används som metod, vilket kan se ut som en mystifikation vilket emellertid bygger på naturaliseringen av en normal, positivistisk, position med en implikation av *dels* föreställningen om en separation av teori, metod och idé-baserad, förkonstruerad objekt, *dels* föreställningen om att om samma metod används systematiskt, garanteras forskningens kvalitet, produktionen av *sanning*, jmf. att ”Positivisme er filosofien om videnskaben som et spejl ...” (Bourdieu, 1994, s. 115). Att välja en position som ser teorin som metoden, är en position där beskrivningen i den teoretiska rekonstruktionen uppfattas som just en konstruktion och inte som en spegling av det analyserade. Enligt denna utgångspunkt är forskaren redan innan analysen inbäddad i den sociala världen som analyseras; i och med fram för allt sitt socialt betingade språk bär forskaren med sig vissa uppfattningar om det som analyseras, och det är med andra ord både principiellt och praktiskt omöjligt att skilja forskaren från det beforskade. Detta står som en motpol till en filosofisk, objektivistisk, positivistisk, position där uppfattningen är at forskaren ser och kan se världen som den är, som om det vore från en Arkimedes-punkt utan för denna värld, och att resultatet av analysen är

en neutral beskrivning, sanningen, vars kvalitet beror på fram för allt användningen av rätta metoden. Denna diskussion fördjupas i Nørholm (2008b).

I en mer gängse, doxisk, metodbeskrivning finns det oftast en objektivistisk, positivistisk förväntan om att begreppen, i analysen, identifieras med eller i delar av empirin: "här är habitus", "här är fält" osv. Inom ramen för valda teorin är detta dock ett missförstånd eftersom allt sådant kommer till stånd praktiskt och under den analytiska resans gång, och eftersom begreppen och teoretiska utgångspunkten är det redskapet som används i analysen för att förstå och förklara empirin; en praxeologisk analys har mao. en diametralt motsatt, anti-positivistisk utgångspunkt, jmf. Bourdieu *et al.* (1991). En radikal anti-positivistisk position och motsatsen till en naturaliserad forskningsställning, jmf. dessutom atomfysikern Niels Bohrs poäng att kvantfysik som vetenskap inte beskriver verkligheten, utan beskriver vad som *kan sägas om* verkligheten (Petersen, 1963, s. 12⁹), vilkät är tydligt konstruktions-tänkande och ett tydligt avståndstagande till en objektivistisk, positivistisk position där föreställningen är att vetenskapens roll är att spegla verkligheten. Samtidigt ser man hos både Bohr och Bourdieu det vetenskapliga kravet om ett ständigt pendlande mellan teori och empiri i en aldrig avslutad konstruktion av objektet. Hos Bohr dock inte i dessa termer.

Bourdieus praxeologi väljs alltså därför att den ger möjligheten att analysera uppkomst, *genes*, och fördelning/funktion, *struktur*, av mänskliga handlingar: hur de kommer till stånd, *habitus*, deras sociala fördelning, *kapital*, *fält*, vad som är det naturliga att säga/göra, *doxa*, i *fältet*, vad som står *på* spel och är *i* spel, *illutio*, i *fältet*, och hur en ojämn fördelning av resurser, *kapital*, och därmed av makt reproduceras, *symboliskt våld*, som om fördelningen vore naturlig, *miskännande*. Valet av Bourdieus teorier implicerar även ett historiskt-epistemologiskt *brytnings*-tänkande, jmf. Bachelard (1940), jmf. även Bourdieu *et al.* (1991): att forskaren i en empirisk-vetenskaplig analys och diskussion systematisk säger *nej* till allt som oproblematiserad och oproblematisert presenterar sig för analys, och konstruerar sitt objekt för analys. Fram för allt måste det systematiskt *brytas* med en normal¹⁰ förståelse av innebörden av begreppen informellt lärande respektive civilsamhälle och inte minst dess roll i ett demokratiskt samhälle. Detta anses vara en del av artikelns relativt originella bidrag, en heterodoks position som utmanar *doxa*.

Redovisning och analys av yttranden från tredje granskningen av planbeskrivningen av detaljplanen för kvarteret Södra Kalkstenen, del av Norby 31:74

Nedan redovisas och analyseras vissa utvalda, typiska yttranden och vissa andra kommentarer som inkom vid tredje granskningen av planbeskrivningen av detaljplanen för kvarteret Södra Kalkstenen, del av Norby 31:74, jmf. *Planbeskrivning* (u.å.). I analysen rekonstrueras texternas pedagogiska funktion efter en *praxeologisk* analys. Analysen är förvisso av en diskurs, men det är en *pedagogisk* analys av en diskurs; det är inte i strikt mening en diskursanalys av texterna *som texter*, jmf. Laclau & Mouffe (1985); Winther Jørgensen & Phillips (2000). Att analytiskt rekonstruera texternas pedagogiska funktion i det givna sammanhanget och under de givna omständigheterna, dvs. att rekonstruera texternas symboliska och sociala funktion vid reproduktionen av en principiellt godtycklig social ordning, är någonting helt annat än att, diskursanalytisk, analysera texterna *som*

9 Om någon i diskussioner med Niels Bohr föreslog att kvantefysiken skulle spegla verkligheten, svarade Bohr "There is no quantum world. There is only an abstract quantum physical description. It is wrong to think that the task of physics is to find out how nature is. Physics concerns what we can say about nature." (Petersen, 1963, s. 12).

10 Jmf. diskussionerna om normala utvärderingar respektive normal utvärderingsforskning i Nørholm (2008, 2019a).

text, jmf. dessutom analyser och diskussioner i Lundin (2008), Nørholm (2008a) eller i Frederiksen (2015) om *vem* som säger *vad* om *vad*, *till vem*, och *under vilka omständigheter*.

De redovisade och analyserade yttranden registrerades av Uppsala kommun i de offentliga handlingar som hör till ärendet, jmf. Uppsala kommuns diarienummer PLA 2012–020122, vilket gjorde det möjligt att, under de givna omständigheter, undersöka praktiken i det offentligt tillgängliga. Det blev mao. möjligt att analysera möjligheter och begränsningar i relation till de formella byråkratiska regler som fastställts av samma politiska instans som lägger ut planärendet till tredje granskning. Redan nu antyds alltså vissa analytiska poänger och vissa poänger om de involverade sociala dominansförhållanden. I ärenden som detta ställer den instansen som redan har makten, denna makt till diskussion genom att låta besluten utmanas av en offentlighet. Åtminstone bidrar en sådan föreställning till att ge legitimitet till en granskningsprocess. Konstruktionen av empirin, som består av att systematiskt pendla mellan de empiriska data och den valde teoretiska utgångspunkten, börjar alltså redan innan formella analysen börjar. Satt ytterligare på sin spets: urval, insamling, val av teori osv. utgör delar av ett empiriskt-teoretiskt-analytiskt arbete där valda teorin utgör metoden som används för analysen, vilket gör det möjligt att framanalysera viktiga analytiska poänger relaterad till de involverade sociala dominansförhållanden, och vilket understryker nödvändigheten av att konstruera objektet, jmf. Bourdieu *et al.* (1991). Bourdieus *praxeologi* förefaller synnerligt relevant i ett sådant sammanhang.

Första umgången med redovisning och preliminär konstruktion och analys av empirin
5 november 2018 skriver Uppsala kommun på sin hemsida att "Detaljplan för Södra Kalkstenen del av Norby 31:74, Normalt planförfarande finns utställd för granskning fr.o.m. 6 november t.o.m. 27 november 2018" (Plan- och byggnadsnämnden, 2018). Efter avslutad granskning skrev kommunen: "Granskning 3 pågick mellan 6 och 27 november 2018. Under granskning 3 inkom totalt 268 yttranden från 134 personer inkommit. 7 personer står för cirka 45 % av samtliga yttranden från granskning 3" (*Utlåtande*, 2018, s. 5).

Dessutom har tre namninsamlingar ("Rädda Eriksberg! Tillsammans gör vi det möjligt!", "Bevara Eriksberg i Uppsala från en byggmassaker!" och "Gör Blodstensskogen till ett naturreservat") totalt genererat 4475 underskrifter (varav det förekommer dubletter mellan de olika insamlingarna) (*Utlåtande*, 2018).

Det är anmärkningsvärt att Uppsala kommun påpekar att ett litet antal personer står för ett stort antal yttranden eftersom det principiellt är precis det samma som ledamöterna i kommunfullmäktige gör: få personer yttrar sig mycket. I sammanhanget kan det ses som ett sätt att förminska betydelsen av dessa yttrande personers arbete, att yttra sig å vägnar av alla, även den som inte kan/vill yttra sig. Samma tendens ses när enstaka personers, insiktsfulla, yttranden delas upp i små, nästintill meningslösa bitar och presenteras ur sitt sammanhang, samtidigt som "glada budskapet" från Plan- och Byggnadsnämnden (PBN) presenteras i detalj¹¹ och med stor entusiasm i *Planprogram* (2017)¹². Detta riskerar att innebära ett underkännande av enstaka, insiktsfulla, personers engagemang - för att implicera eller symboliskt understryka att bara det som yttras

11 I sina nybyggda, centralt placerade lokal har Uppsala kommunen placerat en modell av Uppsala där samtliga planerade hus finns inplacerat på platsen där det har föreslagits de ska byggas; ett förslag presenteras som ett *fâit accompli*. Ett exempel på hur Uppsala kommun ökar sin dominans genom utövandet av symboliskt våld.

12 *Planprogram* (2017) har bland annat en illustration av projektet med inplacerade gamla, dvs. befintliga, träd. Trädens placering (eller överhuvudtaget deras existens) strider mot de kartor som också finns i *Planprogram* (2017) som visar att nästan alla träd i området måste bort. Dessutom beskrivs förtätningen enbart med positiva ordaval, och ordet "förtätning" som har negativa konnotationer, ersätts så småningom av ordet "förnyelse" som har positiva konnotationer (jmf. även Lindvall, 2019).

formellt/formaliserad å andras vägnar, av exempelvis ledamöterna i kommunfullmäktige, i formaliserade inventeringar eller liknande, dvs. med formellt mandat, kan tas på allvar. Åtminstone är det opportunt när gruppen av representanter för folket i kommunfullmäktige inte tar hänsyn till folket när detta yttrar sig å egna och varandras vägnar i *ad hoc*-grupper, dvs. utan formellt mandat. De pedagogiska implikationerna ses nedan.

Dessutom har det i kommunala förvaltningen använts mycket tid och krafter på att samla alla yttranden på ett sätt som har gjort dem så otillgängliga som möjligt inom ramen för det legitima: Samtliga yttranden som skickades in *elektroniskt* via hemsidan, har skrivits ut på papper. Sedan har dessa yttranden och alla yttranden från olika andra instanser som skickades in brevlades scannats in i fyra icke-sökbara pdf-filer, jmf. *Yttranden 1-4* (u.å.). I stället för att låta alla elektroniska yttranden fortsätta finnas i elektronisk form och eventuellt digitalisera inskickade brev, har Uppsala kommun gjort tvärtom. För en objektiviserad analys av agerandet spelar det ingen roll om detta gjordes av okunskap, illvilja eller efter order. Poängen är inte att detta är illegitimt, men tvärtom att det är legitimt att agera på ett sätt som försvårar folkets arbete, när samtidigt kommunens egna texter finns elektronisk och framstår som "glada budskapet" om förtätningens vidunder. Samma tendens ses i planprogrammet där allt presenteras som i en reklam¹³ och med en estetik som påminner om *Vaktornets*¹⁴. I *Planprogram* finns inte heller några reservationer för planerade förtätningen, och det används dessutom ett eufemiserande språk som påminner om *Tredje rikets språk* (Klemperer, 2006) i Tyskland i perioden 1933-1945, jmf. not 11 och 12 ovan och jmf. dessutom det som i romanen *Nineteen-eighty-four* (Orwell, 1949) kallas för *doublespeak*, att eufemisera, med hjälp av konstgjorda *Newspeak*, det legitima vokabuläret för det eufemiserande *doublespeak*, som används i ett framtida totalitärt samhälle med propaganda, övervakning och censur.

Det vore alltså relativt enkelt att, normativt, måla upp en bild av att Uppsalas politikere och byråkraters agerande är ondskefullt och att se sättet de går till väga som ett ondskefullt systemfel inom en demokrati. Men det är att missa hela poängen i artikelns argumentation: Det bryts inte mot några regler; detta ser ut att vara *normalfallet*, och den förklaring som konstrueras här, är att allas agerande försiggår *praktiskt* och med, i detta fall, en gemensam byråkratisk *habitus* som generativt princip, jmf. Bourdieu (1977; 1984, särskilt s. 126-131). Allt sker som det *kan* under de förhärskande omständigheterna som aldrig medreflekteras. Och stämmer det en byråkrat gör, med en explicit order från en politiker, är det inte ordern som är *orsaken* till agerandet; ordern är en ledsagande diskurs, jmf. Brinkkjær & Nørholm (2005). *Orsaken* är snarare en habitualiserat benägenhet hos byråkraten att *fritt välja* att göra det *socialt möjliga*, det som ordern säger. Efteråt återberättas ordern av alla involverade som grunden för det som gjordes, som del av en socialt möjlig berättelse, som en ledsagande diskurs.

Dessutom är det att missa poängen hos Arendt (1963a, 1963b) där hon beskriver och filosoferar över rättegången i Jerusalem i 1961 mot nazistiska byråkraten Adolf Eichmann. Engelska titeln på Arendts bok är *The banality of evil*, inte som på svenska *Den banala ondskan*. Det är inte ondskan som Arendt uppfattar som banal; det är *utövandet*, *in casu* Eichmanns utövande, av ondskan som är banal, byråkratins dehumanisering av utövandet, att byråkratiska prioriteringarna genomföras som en teknikalitet, *som om* det inte är en person som har ansvaret, och dess konsekvenser. Därför är en central poäng hos Arendt att en byråkrat som Adolf Eichmann inte är ett monster, utan däremot fullständigt normal: "Despite all the efforts of the prosecution, everybody could see that this man

13 Jmf. *Planprogram* (2017) som tydligen inte behöver lyda Marknadsföringslagen, vars syfte enligt Konsumentverkets hemsida är: "[...] att motverka vilseledande och aggressiv marknadsföring" (jmf. Konsumentverket). Sedan blir det folket som vid nästa val till kommunfullmäktige ska avgöra om kommunala om politikerna är trovärdiga.

14 Vaktornet utges av Jehovas Vittnen - och "Vargen och lammet betar tillsammans[...]" (Jes 65:25).

was not a *monster*, but it was difficult indeed not to suspect that he was a clown” (Arendt, 1963a, opag., s. 48) och

The trouble with Eichmann was precisely that so many were like him, and that the many were neither perverted nor sadistic, that they were, and still are, terribly and terrifyingly normal. From the viewpoint of our legal institutions and of our moral standards of judgment, this normality was much more terrifying than all the atrocities put together. (Arendt, 1963b, s. 241).

Samma sak med förtroendevalde politikerna i Uppsala kommunfullmäktige. Poängen är inte att de är *monster*. Tvärtom är de helt normala - och snarare är de som *clowner* som genom att precis inte ta hänsyn till folkets protester och upprepa samma sak om och om igen snarare vill synas än i praktiken gå i dialog med det folk vars förtroende de enligt demokratiska idealen har som *förtroendevalda*, jmf. Arendt (1963a), jmf. dessutom Larsen & Ellersgaards forskning, presenterad i *Magteliten i Danmark*.

Arendt (1963a, 1963b) innehåller en karakteristik av perfekta byråkratin, den nazistiska, som genom opersonliggörande fråntar den enstaka byråkraten ett ansvar, men utan en karakteristik av Eichmann som et monster. I detta sammanhang ses användningen av utvärderingar som ett centralt, dehumaniserande redskap inom en offentlig styrform som växer fram i samhällen i och efter det Moderna, en New Public Management, jmf. Ahlbäck Öberg & Widmalm (2013), och ser ut att stärka en sådan tendens, jmf. Nørholm (2019a, b), vilket även den analyserade granskningsprocess tyder på. I princip partiska politiska initiativ kan tas med referens till utvärderingar *som om* utvärderingarna vore opartiska, dvs. som om besluten inte vore politiska, men byggde på opartiska undersökningar. Det motsatta ser ut att vara fallet, jmf. Nørholm (2019a, b), och understrykas av analysen i denna artikel.

Den ”ondskan”, jmf. Arendt (1963b) vissa upplever från byråkratins sida, jmf. *Yttranden 1-4* (u.å.) och Nørholm Lundin (2020), är snarare en habitualiserad benägenhet hos politiker och byråkrater att göra sådant som fyller den sociala och symboliska funktionen att *hindra* möjligheterna för insyn i yttranden, *hindra* möjligheterna för folket att yttra sig, *hindra* möjligheterna för folket att få genomslag med sina yttranden, *hindra* möjligheterna att nå fram till politikerna, *hindra* möjligheten att påverka politikerna att göra om sina beslut osv. osv. osv. I stället för att vara tjänare åt folket i all dess mångfald, fungerar byråkratin i praktiken som lojala, ordningsupprätthållande trotjänare mot den vid varje tidpunkt sittande regimen genom att fungera som ett *hinder* för exempelvis en granskningsprocess. Och samma logik gäller om man tar normativ ställning till politikernas sätt att inte hålla ordning på byråkraterna, vilket de borde enligt förhållande samhällsburna föreställningar om demokrati. Att döma av de ställningstaganden i empirin som redovisas här, och de byråkratiska beslut som fattas, har politiska och byråkratiska eliten ungefär överensstämmande preferenser och *habitus* rörande politiskt-administrativa arbetet, dvs. att de rekonstrueras på ungefär samma plats i ett socialt landskap. Även det strider mot en samhällsburen demokratisk ideal, jmf. diskussionerna av representationens pedagogik i Nørholm (2008a).

Trots vissa likheter kan Uppsala kommun och Sverige i början av tjugohundratalet inte jämföras med Tyskland 1933-1945. En väsentlig skillnad på dåtida Tyskland och nutida Sverige är att var och en nu *formellt* kan ta reda på vad hen vill veta, så kallade ”Offentlighetsprincipen”, jmf. Justitiedepartementet (u.å.), och inom vissa gränser fritt yttra sig om detta. Både yttrandefrihet och möjligheten för ett ohindrat informellt lärande i civilsamhället står som väsentliga vittnesbörd om just detta. Offentlighetsprincipen riskerar dock att suggerera att de offentliga allmänna handlingar uttrycker hela politiskt-byråkratiska sanningen. Det är knappast fallet. Det finns vissa väsentliga begränsningar, jmf. Justitiedepartementet (u.å.). En av denna artikels huvudpoäng och ett väsentligt resultat av analysen är att det i den praktiska förvaltning av granskningsprocessen finns vissa totalitära element, jmf. Arendt (1963b). Uppsala kommuns, eller Sveriges, byråkrati ser ut att facilitera och opersonliggöra eller dehumanisera de beslut som träffas, vilket gör att det i praktiken

ser ut som om vissa fundamentala demokratiska rättigheter, exempelvis *formella* möjligheten att yttra sig kritiskt mot en regims förslag, i detta fall i en granskningsprocess, snarare är *symboliska*. Med andra ord att de formella rättigheterna fram för allt fyller den pedagogiska funktionen att legitimera att regimen pr byråkratisk *habitus* legitimt kan fatta sina redan socialt nödvändiga¹⁵ beslut. Som om besluten vore objektivt nödvändiga och med referens till genomförda undersökningar av olika slag, inklusive naturvärdesinventering, granskningsprocess och motsvarande utvärderingar/utvärderande praktiker, jmf. Nørholm (2019a), dvs. som om besluten inte vore produkter av politiska ställningstaganden, eller alltså som om besluten vore *en teknikalitet* och inte fattades av människor.

Andra omgången med empirin, analys och rekonstruktion

Samtliga enstaka personer och lokala *ad hoc*-grupper yttrade sig på något sätt negativt kritiskt mot förslaget som var till tredje granskning. Som del av konstruktionen av empirin kategoriserades de inskickade yttranden i fyra grupper: "*Kärleksförklaringar*", "*Innehållsliga protester mot resultaten av olika undersökningar*", "*Protester mot sättet de olika undersökningar har genomförts*", och "*Yttranden som är kritiska mot själva planprocessen*". Denna första uppdelning är del av analysens resultat och speglar alltså inte att Uppsala kommun delade upp de inkomna yttranden i samband med tredje granskningen av planbeskrivningen av detaljplanen för kvarteret Södra Kalkstenen, del av Norby 31:74 (*Planbeskrivning*, u.å.).

Dessutom finns ett antal yttranden från officiella instanser om exempelvis försörjningen av vatten och avlopp, brandförsvaret osv. som ligger snävt inom ramen för instansens resorområde.

"Kärleksförklaringar"

Först redovisas typiska exempel på det som efter första konstruktionen av empirin benämns "*kärleksförklaringar*", jmf. *Yttranden 1-4* (u.å.):

"Jag är djupt förälskad med skogen som har planerats att mördas. Det är ett otroligt fint litet skogsparti, med magiskt vackra tallar det vore verkligen en skam att förstöra så fin natur."

"Tänk är NOGA för innan ni förstör Eriksberg!!!!"

"Stoppa förfulningen!"

"Jag vill ha råd att bo i Eriksberg, inte inte ha råd att bo i icke Eriksberg."

"Byggplanerna känns inte genomtänkta. Försöka skapa ett grönare Eriksberg genom att ta bort skog och bygga hus är nog exakt så dumt som det låter."

"För jag älskar Eriksberg."

På grund av byråkratiska reglerna är risken stor att det legitimt kan bortses ifrån dessa "*kärleksförklaringar*" som ses som uttryck för en känsla av stort tillhör till området och för stor kärlek till skogarna, djuren, växterna, stora tallarna och andra träden osv. Ett byråkratiskt legitimt underkännande av just kärleksförklaringarna, vilket ser ut att vara fallet, innebär ett underkännande

15 "Det socialt nödvändiga" är mycket konkret det som upprätthåller, reproducerar och fördjupar en existerande social ordning, inklusive en i princip godtycklig, ojämn fördelning av materiella och symboliska tillgångar (jmf. Bourdieu & Passeron, 1990).

av andra sätt att yttra sig än i en byråkrati, vilket förefaller illegitimt enligt demokratiska idealen. Samma sak gäller när yttranden har form av dikter, musik, bilder. I *Planprogram* (2017) presenteras den erkända, *konsekrerade*, estetiken som inte är det som redan finns, det som är gratis. I sin tur exemplifierar detta hur en social sortering äger rum i det som till synes är neutrala skillnader i smak. Jmf. Bourdieu (1984), om hur smakens fördelning är homolog med sociala skillnader, och Bourdieu & Passeron (1990), om hur fördelningen av utbildning är homolog med sociala skillnader. Ett exempel på hur en habituerat, naturaliserat¹⁶ byråkratisk känsla för ordning och reda fyller funktionen att dels *desekrera* (underkänna och bortsortera) vissa yttranden som illegitima, dels samtidigt *konsekrera* det legitima.

Innehållsliga protester mot resultaten av olika undersökningar

Nästa avsnitt innehåller typiska exempel på det som efter första konstruktionen av empirin kategoriserades som mer eller mindre utvecklade argumentationer i relation till exempelvis befintlig forskning om sociala, bostadssociala, natur- och miljömässiga aspekter, olika infrastrukturella problem, trafik, vatten, avlopp, skolor, affärer, osv. - först från namninsamlingarna, jmf. *Utlåtande* (2018):

”Orolig för gentrifiering och renovering i samband med detta. Orimligt att hyresgäster ska bekosta hyresvärdarnas bristfälliga underhåll av bostäder. Hyresrätter är redan oskäligt dyra.”

”Jag skriver under för att det är helt orimligt att angripa de rödlistade djur och växter som finns i området.”

”Jag håller helt med det som står i uppropet, och jag anser att välbefinnandet i Eriksberg som kommer av dessa skogspartier hotas av byggplanerna.”

”Området och infrastrukturen tål inte en ytterligare belastning av denna omfattning.”

”... jag tillsammans med andra som bor på östra sidan av Norbyvägen använder skogsvägen som en bilfri och trafiksäkert alternativ till våra barn när de ska gå till Hågadalskolan.”

Sedan från de yttranden som har skickats in via Uppsala kommuns hemsida, jmf. *Yttranden 1-4* (u.å.):

”Jag vill motverka bildandet av det som i en norsk avhandling om senaste 25 årens stadsutveckling i Oslo kallas gyllene ghettoer, att de rika stänger in sig i ghettoer medan vanligt folk får nöja sig med att bo i bofabriker som enbart gererar profit till de rika på bekostnad av ekologiska, sociala, kulturella, estetiska osv. värden.”

16 Naturaliserat: det anses vara en gemensam byråkratisk uppfattning att varken dikter, musik eller liknande estetiska yttranden eller kärlek till träd, djur, platser och växter kan tas på allvar när byråkratiska eller politiska praktikern rationellt övervägar exempelvis skövlingen av en skogsbit. Känslor har ingen plats i ett byråkratiskt tankesätt; byråkratin "har inget hjärta". Det spelar tydligen ingen roll att vissa sociala grupperingars legitima intressen systematiskt åsidosätts till fördel för naturaliserade ekonomiska intressen med byråkratin som partisk instans.

”Jag bor intill skogen och som agronom- och biologstudent ser jag alla ekotjänster som skogen utgör. Som samhällsvetare och boende i Eriksberg ser jag även det sociala värdet i skogen för alla Uppsalabor som har tillgång till skogen runt om kring Eriksberg.”

”Den näraliggande skogen är central för att de som har svårt att nå mer avlägsna skogar (barn, äldre, funktionshindrade) ska kunna ha daglig kontakt med na[turen.]”

”Den gamla blandskogen med flera hundra år gamla träd i Eriksberg gör området unikt och bidrar till bättre luft och anti-stressmiljö (vetenskapligt bevisat)”.

Protester mot sättet de olika undersökningar har genomförts

Detta avsnitt innehåller typiska exempel på det som efter första konstruktionen av empirin kategoriserades som invändningar om formella fel rörande inventeringar, mätningar av olika belastningar, beslut, undersökningsmetoder, misstänkta brott mot Miljöbalken, Plan och Bygglagen, Barnkonventionen, Konventionen om Biologisk Mångfald, mot intentionerna i WHO-nätverket "Äldrevänliga Städer", undermålig trafikanalys och trafikplanering osv.

Först citeras från den preliminära systematisering av yttranden som finns i början av *Utlåtande* (2018):

”Flera personer menar att de kumulativa effekterna på naturvärden inte är tillräckligt utredda. En person menar att det är olämpligt med behovsbedömningar i enskilda detaljplaner.”

”Flertalet personer menar att det borde göras en miljökonsekvensbeskrivning, eftersom ingen sådan gjorts på planprogramsnivån.”

”Flertalet personer menar att en naturinventering borde göras som även omfattar hösten, vilket resulterar i att naturvärdet fortfarande i viss mån är okänt. En artlista och länkar till artportalen, naturvärdesinventeringen från 2011 (tillhörande detaljplanen) och 2015 (underlag till planprogrammet för Eriksberg och Ekeby) bifogas i yttrandet.”

”Flera personer menar att klimatfrågan inte är tillräckligt belyst. Bland annat efterlyses kopplingar till IPCC:s rapportering om klimatet, påverkan av extremväder.”

”Ett par personer anser att [...] Det förändrade planförslaget leder däremot inte till någon påtaglig minskning av de negativa effekterna av skogens naturvärden och funktion som spridningskorridor. En av de rödlistade arterna och en signalart (hårig jordstjärna och kragjordstjärna) växer till exempel enbart där vändplanen är placerad.”

Sedan citeras från *Yttranden 1-4* (u.å.):

”Det är helt missvisande att kalla förslaget som klubbades 25/10 [2018] för ett kompromiss när det inte har ändrats på viktigaste som är att bevara Blodstensskogen som spridningskorridor för djur och växter mellan Stadsskogen och Hågdalen.”

”PBN:s felaktiga förtydning av EU:s habitatdirektiv rörande skyddet av spillkråka ser ut att komma från en Naturvärdesinventering (NVI) och fladdermusinventering av Eriksberg och Ekebydalen utförd av Calluna. Detta innebär starka misstankar om jäv och gör att inventeringen bör anses för ogiltig.”

Sveriges riksdag har klubbat 16 miljömål för at göra Sverige en beboelig plats även för framtida generationer. Miljömålen ska agera riktlinjer för all offentlig verksamhet i Sverige, däribland kommuner. I miljömålen God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv samt Levande skogar skriver riksdagen att:

”Städer, tätort och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverak till en god regional och global miljö.”

”Arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer ska värnas.”

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

”Om [Blodstens]skogen avverkas skulle det vara ett brott mot dessa tre miljömål.”

Yttranden som är kritiska mot själva planprocessen

Dessutom innehåller detta avsnitt en rad typiska exempel på det som efter första konstruktionen av empirin kategoriserades som yttranden som är kritiska mot själva planprocessen, med exempel från *Yttranden 1-4* (u.å.):

”Ingen Miljökonsekvensbedömning (MKB) gjordes för planprogrammet och då hänvisade kommunen till att miljökonsekvensbedömning ska ske på detaljplanenivå. På detaljplanenivå påstås i stället (förenklat) att ingen MKB behövs på grund av områdets begränsade storlek.”

”Invändningar har framförts vad gäller Naturvärden, Miljökonsekvenser, Hälsokonsekvenser, Trafik och bullerfrågor, Infrastrukturkostnader, Samhällskostnader, Medborgarinflytande. De samrådsprocesser som har genomförts är att beteckna som ett spel för gallerierna. Medborgarnas synpunkter har nästintill totalt ignorerats.”

”Kommunen har inte låtit inventera skogen på hösten, vilket är mycket problematiskt eftersom det är en skog där sällsynta svampar finns. De nya fynden stärker också detta. Därmed är naturvärdet i skogen fortfarande i viss mån okänt.”

”Den markanvisning som funnits i många år förlängdes inte efter juni 2017, vilket gör att det ej finns någon option för Besqab för att köpa marken. Om kommunen trots detta kommer att gå vidare med försäljningen til det bolag som tidigare haft markanvisningen så sker det helt emot kommunens egna riktlinjer som innebär att konkurrens ska råda och markanvisningstävlingar utlysas.”

Sammanfattning av analys, rekonstruktion av den symboliska praktiken

Alla yttranden från enstaka personer uttrycker ett stort lokalt engagemang från ett stort antal till synes väl insatta enstaka personer och lokala *ad hoc*-grupperingar. Det finns många genomarbetade och genomtänkta yttranden, oavsett om yttranden har skrivits på byråkratiskt rätta sättet eller om de ligger inom exempelvis estetiska ramar. Vissa är identiska, andra har samma innebörd men är olika i detaljen. Både ses som uttryck för att den som yttrar sig, lär av andra som har yttrat sig, lär sig att samarbeta, och att alla resurser har nyttjats. Med ett övergripande uttryck ses ett informellt lärande i civilsamhället i samband med en mobilisering. Att vissa yttranden är identiska eller har samma innebörd fast lite olika formuleringar, uttrycker att de yttrande har lärt sig det innehållsliga av

varandra, och de har inte bara lärt sig att yttra sig och hur man gör detta, de har dessutom genom att samarbeta lärt sig att det är en farbar demokratisk väg och en möjlighet att yttra sig överhuvudtaget¹⁷.

Från en dominant position kan detta dock ses som diametrala motsatsen, dvs. som försök från de yttrande att blåsa upp det enstaka till något generellt. Precis som när det framhävs att ”7 personer står för cirka 45 % av samtliga yttranden från granskning 3.” (Utlåtande, 2018, s. 5). Om ett informellt lärande faktiskt sker i civilsamhället, nollställs detta lärande genom naturaliseringen av dominant positionen, som uttryck för utövandet av symboliskt våld. Samtidigt impliceras det att den som vill tala å andras vägnar, måste ha ett *formellt* mandat, vilket är diametrala, dominanta, motsatsen till en, dominerad, civilsamhällelig mobilisering. Eftersom det är så många som yttrar sig, ses samtidigt hur ett eventuellt informellt lärande av själva yttrandets och granskningens begränsningar, misskännas. Framför allt av folket som yttrar sig, men även av politiker-byråkraterna, dvs. av alla deltagare på ett vilket socialt och formellt hierarkisk nivå som helst.

Att notera att få pratar mycket innebär även en motsägelsefull föreställning om att exempelvis en påpekning av ett brott mot en formell regel måste yttras av ett stort antal personer för att vara giltigt, *samtidigt* som det impliceras att om många personer skickar in ett yttrande med samma innebörd, kan det bortses ifrån dessa yttranden eftersom de uttrycker ett icke-självständigt plagiatarbete hos de som yttrar sig. I klartext: oavsett hur och om vad folket yttrar sig, innebär kommunala tillvägagångssättet ett legitimt underkännande av dessa yttranden. Dessutom är politiker-byråkraterna inte heller särskilt många; det förefaller vara representationens *raison d'être* att ett fåtal pratar å vägnar av de många. I samband med mina analyser av utvärderingar av utbildning (Nørholm, 2008a) har jag systematiskt diskuterat och analyserat representationens möjligheter och begränsningar. I min preliminära representationens pedagogik drar jag den slutsatsen att det ser ut som att orsaken till att representanterna för både dominerade gruppen, arbetstagare och studenter, och dominant gruppen, arbetsgivare och utbildare, i samfällighet kan föreslå förändringar av den utvärderade utbildningen som fram för allt reproducerar existerande godtyckliga sociala dominansrelationer och dessutom missgynnar den som ska lära sig det praktiska yrket som utbildningen ger möjlighet att inneha, är att alla representanterna befinner sig inom kort socialt avstånd i feltet i fråga; representanterna från båda grupperna har mycket gemensamt, t.ex. en benägenhet att prata å andras vägnar, en benägenhet som, precis som alla andra benägenheter, är socialt ojämnt fördelad (jmf. Bourdieu, 1984). Konsekvensen är att även representanter för den dominerade gruppen i praktiken representerar dominant gruppens relativt snäva intressen (jmf. Nørholm, 2008a). Samma mekanism ser ut att vara på spel i Uppsala.

Slutligen kan det noteras att två *lokala* avdelningar av Hyresgästföreningen yttrar sig negativt kritiskt mot planerna i offentliga debatten. I ett lokalt nyhetsbrev uttrycker Hyresgästföreningen *Täljstenen* stöd till nätverket Rädda Eriksbergs Skogars initiativ og arbete (*Täljstensnytt*, 2018), och i *Uppsala Nya Tidning* ses debattartikeln ”Eriksberg säger nej!” (Svenaesus Lundgren *et al.*, 2018). Underskrivare är bl.a. ordförande för lokala Hyresgästföreningen *Marmorn, Moränen och Kalkstenen*. I båda fall ser man att Hyresgästföreningens *lokala* avdelningar uttrycker motsatta ställningstaganden jämfört med Hyresgästföreningarna i Uppsala respektive Knivsta som är positiva till planerna om att bebygga Blodstensskogen (jmf. *Yttranden 1-4*, u.å.).

Generella tendensen ser ut att vara att ju mer informell, dvs. ju närmare folket en gruppering är, desto större och mer explicit är motståndet. Detta ser även ut att uttrycka ett socialt avstånd: ju socialt närmare en representant eller et medlem är på det som grupperingen har som sitt

17 Snarare har de lärt sig att det, enligt en gemensam uppfattning av hur demokratin fungerar, borde vara en farbar demokratisk väg och att det borde vara en möjlighet att yttra sig överhuvudtaget. Detta diskuteras senare i artikeln.

interesseområde, og ju sosialt nærmare en representant eller en medlem er på de personer som representeras, ju sterkare motstand mot lokale inngrepp. Og tværtom: ju høyre opp i en formell eller sosial hierarki representanten og grupperingen befinner sig, desto større stöd ser det ut att vara till kommunala planerna som ser ut att gynna fram för allt ekonomiska intressen hos långivare og byggföretag. Som exempel påpekas det i ett yttrande att fastän byggföretaget Besqabs option på att förvärva en bit mark i området med syfte att exploatera den, har gått ut, vidmakthåller Uppsala kommun att företaget ska ha optionen på marken og till samma pris: ekonomiska intressen hos ett godtyckligt privat företag gynnas (markens värde måste ha gått upp under optionsperioden) på bekostnad av kommunens ekonomiska intressen. Pågående exploateringen är alltså inte ens till kommunens ekonomiska fördel, og man ser ett *dubbelt förräderi* där de förtroendevalde i kommunfullmäktige först förråder folket vars intressen de enligt demokratiska ideal representerar, og härnäst förråder kommunen vars intressen de har "förtroendet" att skydda å folkets vägnar, jmf. den representationens pedagogik som skitseras i Nørholm (2019b, 2008a, 2001, figur s. 560). Samma sak ser ut att gälla även i andra representativa sammenhang, jmf. mina preliminära diskussioner av en representationens pedagogik i Nørholm (2008a).

Ju høyre opp i en formell hierarki (från enstaka personer över lokale grupperingar till regionala grupperingar), desto større benägenhet ser det ut vara att tillåta en exploatering av natur-, kultur- og sociala intressen till fördel för snäva, sosialt dominanta (ekonomiska) intressen og till nackdel för de sosialt dominerade (folket) som betalar priset. Inte bara exploateras natur- og kultur- og andra värden. Även folket, vars intressen enligt samhällsburna demokratiske idealet borde representeras av de förtroendevalde representanterna i kommunfullmäktige, dvs. som enligt samma ideal borde skydda folket mot ett vilket övergrep som helst, rekonstrueras som en resurs. En resurs som, inom ramen för demokrati, granskningsprocess osv., helt legitimt exploateras. Mer konkret exploateras ett "granskingskapital", en form av *sosialt kapital* som även en (ekonomisk) elit är beroende av, jmf. analysen av området Djurholm i Holmqvist (2015). Att sociala resurser exploateras är kanskje inte ovanligt, jmf. inledande internationella exempel og jmf. eksemplene i filmen *PUSH* (Gertten, 2019), men exploateringen fungerer samtidigt naturaliserande av en exploatering, där *dog eat dog* i en kamp om samme begrensade tillgånger, og där det normale ser ut att vara, att en exploatering av folket og av ett *granskingskapital* underlättas av det arbete som utförs av de förtroendevalde i kommunfullmäktige og av kommunala byråkrater. Som om folket, kommunfullmäktige og byråkraterne har motstridande og inte gemensamme intressen.

Eventuelle skillnaden på *granskingskapitalet* i t ex gyllene ghetton Djurholm (jmf. Holmqvist, 2015) relaterat till *granskingskapitalet* i Eriksberg borde rekonstrueras empirisk. Ett hint fås från Ljunggren & Andersen (2014a, b), där det visas att de rike søker sig till særskilte gyllene ghettoer medan alle andre bor tillsammans i blandede områdene. I denna artikel föreslås det att dels är *granskingskapitalet* i Eriksberg, solidaritet mot en yttre fiende, annorlunda än *granskingskapitalet* i Djurholm, alle kæmpar om samme - økonomiske - tillgånger, t.ex. bostæder som materiell og symbolsk tillgång, dels kan dette forstås i termer av en omvænt økonomi (jmf. Bourdieu 1971, Callewaert 1998). I sin tur er det siste ett argument för att använda termen "alternativ", dvs. *heterodoks*, om rörelsen i Eriksberg. Jmf. även analysen i Holmqvist (2018) som visar hur Handelshögskolan i Stockholm *par excellence*, i en dubbelt betydelse, fungerer som en sosial mekanisme som pr. sosial alkemi förvandlar *sosial kapital* till *utbildningskapital* som meritokratiske argument för att studenterna sedan allokteras till de sosialt dominanta positionerne de, tendentielt, hade som sitt familiare ursprung. Og jmf. Eliasson (2018) som refererer att mange som går på Handelshögskolan tar en annen akademisk utbildning ved sidan om. Men det er snarere tværtom: vissa studenter på dominante utbildningerne till jurist, ingeniör, lækare osv. studerer dessutom på Handelshögskolan. De "blir medlem i klubben" og (för)blir på så sätt del av en dominant elit, en økonomisk elit, og får tillgång till dess *sosiale kapital* som så småningom ger utdelning i form av

jobb, partner, inflytande, bostad, pengar osv., jmf. dessutom Bourdieu (1996a). Det kan även hänvisas till Ljunggren & Andersen (2014b) där det visas hur kommunala bostadspolitiken i Oslo 1970-2003 förstör socialt och på andra sätt diversa och *hållbara*¹⁸ bostadsområden till fördel för det som kallas "Oslos gylne ghettoer", områden med ghettoliknande karaktär där det enbart bor rika. Jmf. även Larsen, Ellersgaard, Bernsen (2015) som visar dels hur den mest inflytelserika eliten i Danmark består av en grupp på 423 personer som liknar varandra på utbildning, karriär, bostadsområde och på vad deras föräldra gjorde (*Magteliten i Danmark*), dels att varje av de 423 personer känner minst 199 av de andra inom gruppen "Magteliten".

Som motpol till civilsamhällets motstånd ses alltså en positiv inställning till planerna från flera etablerade föreningar, exempelvis avdelningarna av Hyresgästföreningen i Uppsala och Knivsta. Men inte bara ses dessa positiva kommentarer, kommentarerna upprepar redan formulerad generell politik på området, exempelvis att det är bra att blanda hyresrätter och bostadsrätter. Däremot avrapporteras inte ett arbete med att ta fram eventuellt problematiska sidor av planförslaget, jmf. *Yttranden 1-4* (u.å.). Varken formella eller informella sådana.

Jämförs negativt kritiska kommentarerna från både enstaka personer och *ad hoc*-grupperingar med positivt kritiska kommentarerna från etablerade grupperna, ses att de icke-etablerade personer och grupper i sina yttranden ofta avrapporterar ett stort systematiskt arbete och en stor grad av objektiverande insikt i området, medan de etablerade grupperna presenterar politiska hållningar som liknar det som senare blir hållningen hos en politisk majoritet i PBN som 19 december 2018, genom majorisering¹⁹ och med enbart detaljändringar, klubbar det förslag som las ut till tredje granskning.

Lägg till att *ad hoc*-grupperingerna har utgångspunkt i och växer fram från ett konkret arbete med ett konkret och aktuellt lokalt problem. Paradoxalt nog innebär det att *ad hoc*-grupperingarna inte har ett *formellt* mandat trots ett stort folkligt stöd. Som kontrast ses att de etablerade grupperna som lever upp till föreställningar och regler om formell, förtroendevald representation och vars hållningar återspeglas i och återspeglar de dominanta hållningarna, inte har ett folkligt stöd till sina ställningstaganden. Åtminstone inte lokalt och bland de enstaka personer som skickat in sina yttranden vid tredje granskningen. Ett demokratiskt paradoks. Man anar att ett väsentligt, explicit eller implicit, habituerad, argument hos ledamöterna i kommunfullmäktige för att lyssna till sig själva och till etablerade grupperna hämtas just i kritikernas bristande formella mandat. Samtidigt bortser samma ledamöter ifrån att legitimiteten av deras ställningstaganden som förtroendevalde är beroende av just folkets förtroende. I sin tur signalerar detta, samt analyserna i artikeln, hur kommunfullmäktiges makt är tillkuppad.

I klartext: förtroendevalda representanterna för folket, exempelvis de personer som talar å vägnar av Hyresgästföreningen *centralt*, stöttade förtroendevalda representanterna för folket, en majoritet i kommunala Plan- och Byggnadsnämnden, PBN. Folket själva, däremot, sa ifrån, både singulärt och i olika *ad hoc*-grupperingar, inklusive i två *lokala* avdelningar av Hyresgästföreningen. I praktiken representerades folket alltså varken av Hyresgästföreningen centralt eller av förtroendevalde politikerna i kommunfullmäktige. Dessutom ses det hur kommunens byråkrater och politiker, i praktiken, pr *habitus*, ser ut att agera å vägnar av andra intressen, fram för allt hos en ekonomisk elit²⁰, jmf. ovan. Denna elit yttrar sig inte, behöver inte yttra sig; det finns gott om personer som går

18 Det borde undersökas vilken roll det spelar för ett bostadsområdes sociala hållbarhet att nya bostäder förväntas stå i 40 år (Oles, personligt samtal), jmf. att villaområden i Djursholm, som fortfarande existerar, byggdes för mera än hundra år sedan (Hofman-Bang, 2017).

19 Beslutet fattades av Plan- och Byggnadsnämnden (PBN) i Uppsala kommun 19/12-2018. 1/1-2019 fick PBN en majoritet som är kritisk till planerna om exploatering av Eriksberg. Detta stärker intrycket av majorisering, att ett flertal genomdrivar förslaget utan hänsyn till minoritetens åsikter.

20 Det är bara under de nuvarande, principiellt godtyckliga omständigheterna att makteliten är en ekonomisk

deras ärende, jmf. Larsen & Ellersgaard (2015, presenterad i *Magteliten i Danmark*): de förtroendevalde politiker i t.ex. kommunfullmäktige tillhör inte toppen i en maktelit²¹: snarare än att mäktas genom att nätverka med varandra är dessa förtroendevalda (som en sorts *clowner?*, jmf. Arendt (1963a upag., s. 48)) upptagna av att synas och av att mäktas å vägnar av den dominanta eliten, de dominant dominanta. Det som efter empiriska undersökningar borde analyseras, är hur och varför de förtroendevalde agerar på ett sätt som fram för allt gynnar en stum, mäktig dominant elit och *som om* de har svurit en troskapsed åt denna elit (jmf. Arendt 1963b), dvs. mot folkets både explicita och objektiverade intressen, jmf. även Holmqvist (2015, 2018), Bourdieu & Passeron (1990), Bourdieu (1996a), och med reservation för att inte blanda ihop geografisk avstånd med social avstånd (jmf. Bourdieu, 1984), jmf. dessutom den representationens pedagogik som skitseras i Nørholm (2019b; 2008a; 2001, figur s. 560).

Det finns förvisso aspekt som inte diskuteras här. Exempelvis förefaller förtätningen av Eriksberg vara del av ett större politiskt spel om t.ex. att bygga ytterligare två järnvägsspår Uppsala-Stockholm och andra stora infrastrukturella projekt som kräver att Uppsala kommun "tillhandahåller" ett tillräckligt befolkningsunderlag. Och exempelvis kan personliga ambitioner hos politiker och byråkrater spela in utan att det är möjligt att gissa hur. Hursomhelst antyds inga sådana sammanhang på grund av den begränsade empirin. Men oavsett vilka eventuella andra intressen som kunde stå på spel, blir det på bekostnad av stora ekologiska, biologiska, miljömässiga, kulturella, bostadssociala, estetiska, rekreativa och andra värden. I uppfattningen och värdesättelsen av den naturliga världen och dess värde ersätts ett *mångfaldigt* sätt av ett *enfaldigt* sätt, nämligen som resurs för exploatering, med användningen av en intrikat uppsättning av utvärderingar/utvärderande praktiker som redskap (jmf Nørholm, 2019, s. 31). Dessutom är det frågan om de lägenheterna det är tanken ska byggas i t.ex. Eriksberg, blir så dyra att bo i att ingen har råd att bo i dem, jmf. ovan och Nørholm (2020).

Om möjligheten att yttra sig

Det som ger legitimitet åt den formella möjligheten för folket att yttra sig, är att folket kan tjäna som upplysande och kontrollerande instans för folkets tjänare, de förtroendevalde och byråkraterna, och för de beslut som fattas å folkets vägnar, jmf. diskussionerna hos Kant (1798/1998). Civilsamhället ger legitimitet till icke-civilsamhället genom att hålla det i schack. Om inte politiska besluten har legitimitet, borde man använda en annan beteckning - till exempel "despoti" (jmf. Kant, 1798/1998, s. 291). Åtminstone enligt en gemensam, idéburen föreställning. Men fastän det vid tredje granskningen framkom många yttranden om allt från smakfrågor till grundläggande frågor om formalia och om förslagens formella legitimitet, klubbades förslaget i stort sett som det såg ut innan tredje granskningen. Inga av de folkliga synpunkter och formella invändningar som inkom vid tredje granskningen ändrade på det som sedan klubbades. Det formellt möjliga, ett medborgarinflytande, står i skarp kontrast till det som visade sig vara praktiskt möjligt under de nuvarande omständigheterna. Fastän det försiggick massor av "informellt lärande i civilsamhället" (jmf. Nørholm Lundin, 2020), och trots en civilsamhällelig, demokratisk mobilisering har detta inte haft något genomslag. Det informella lärandet som genererats i civilsamhället genom olika *ad hoc*- och andra grupper och enskilda personers arbete, har naturligtvis ett värde i sig. Men om inte genererade

elit och inte "[...] sådan som Weber beskriver de kinesiske højere embedsmænd som erhverver deres autorisation på grund af en kompetence i den klassiske kinesiske poesi" (Petersen, 1997/1998, s. 161).

21 Bland de tio översta i en rekonstruerad makt-hierarki finns det förvisso fyra ordförande för fackliga föreningar (jmf. "Magteliten efter rækkeviden af deres netværk" via nätsidan Data). Men eftersom det är positionen och inte personen som har denna topp-placering ser förklaringen på topp-placeringen ut att vara att det som sägs, är det som kan sägas, det som är det rätta att säga på just den sociala platsen. Jmf. diskussionerna i kapitel 1 i Bourdieu (1988, s. 1-35).

kunskapen tas emot och ageras på av de socialt dominanta, ser hela övningen ut att vara *symbolisk* och fungera som en raffinerad mekanism som pr symboliskt våld dels *samlar* och *uniformerar* ett stipulerad legitimt sätt att yttra sig, dels *urskiljer* stipulerad illegitima yttranden, jmf. diskussionen av funktionen av en ledsagande diskurs i Brinkkjær & Nørholm (2001). Den rekonstruerade pedagogiska funktionen är att systematiskt *hindra* ett civilsamhälligt inflytande genom exempelvis en granskningsprocess. En *hinder*-strategi: samtidigt som det finns en *principiell* möjlighet av ett formellt inflytande, första, andra tredje granskningen osv., ses ett begränsad *de facto*-inflytande. De formaliserade möjligheterna för inflytande ser ut att vara ett av de sätt som förhärskande dominansrelationerna upprätthållas genom utövandet av symboliskt våld, och det ser även ut som att ju mer raffinerade och invecklade byråkratiska regler, desto starkare skyddas de socialt dominantas intressen.

Jämför man med diskussionerna i Kant (1798/1998, se ovan) fyller civilsamhället och ett informellt lärande i civilsamhället samma demokratiskt nödvändiga funktion som universitetets vänster-flygel, det håller höger-flygeln i schack. Det vill säga att ett informellt lärande i civilsamhället är direkt i regimen intresse och kan ge det legitimitet och hindra det från att härska despotisk (Kant, 1798/1998, s. 291). Artikelns analyser tyder på att civilsamhället snarare *hade kunnat fylla* samma funktion som universitetets vänsterflygel. I yttranden finns förnuft och ställningstaganden som ifrågasätter besluten hos kommunala politikerna och dess grundval. Poängen hos Kant är att om inte en sådan demokratisk kontrollinstans inte bara finns, utan tas på största allvar på exempelvis universitetet, är risken stor att en regering härskar despotiskt (Kant, 1798/1998, s. 291). Demonteras lägre fakultetens möjlighet att yttra sig och att bli hört, demonteras demokratin. Samma argumentation gäller rörande civilsamhällets demokratiska funktion och exempelvis de yttranden som skickas in i en granskningsprocess. Om inte regimen agerar på ett informellt lärande i civilsamhället, är risken stor att en regering härskar despotiskt och demokratin demonteras.

Till alla tider har samhällen reproducerats med hjälp av mer eller mindre raffinerade mekanismer. Existerande dominansrelationer reproduceras som en reproduktion av en socialt ojämn fördelning av materiella och symboliska tillgångar - fram för allt pengar och utbildning, jmf. Bourdieu & Passeron (1990), Bourdieu (1996a). I samband med ett informellt lärande i civilsamhället som det ses uttryckt i granskningsprocessen som är föremål för analys, ses två parallella rörelser: *Dels* ökar formella möjligheten att opponera sig mot politiska makten, som principiellt kunde vara annorlunda fördelad. Den är principiellt godtycklig och har därför principiellt genomsatts per kupp, bl.a. genom en ledsagande diskurs om informellt lärande i civilsamhället. *Dels* minskas samtidigt reella inflytandet. Samhällets sociala maktrelationer inte bara reproduceras, de fördjupas genom användningen av t.ex. symboliska redskap som en granskningsprocess.

Preliminär konstruktion av motsättningspar

Med utgångspunkt i analyserade materialet presenteras i Tabell 1 en preliminär konstruktion av vissa motsättningspar som ser ut att vara homologa med universella motsättningsparen dominerad-dominant eller feminin-maskulin. Inspiration till konstruktionen har hittats bl.a. hos Kant (1798/1998) och Bourdieu (1988).

Tabel 1: Med utgångspunkt i analyserade materialet konstrueras ett antal relevanta motställningar, homologa med positionerna *dominant* respektive *dominerad*. Tabellen är inspirerad av framför allt av "Synoptic diagram of pertinent oppositions" (Bourdieu 1977, s. 157), och dessutom av diskussionerna i framför allt kapitel 2 i Bourdieu (1988, s. 36-72). Uppdelningen höger-vänster hämtas hos Kant (1798/1998, s. 299), jmf. ovan.

vänster (dominerad, feminin)	><	höger (dominant, maskulin)
informell, "alternativ"	><	formell, "etablerad"
icke-formellt mandat	><	formellt mandat
inofficiell	><	officiell
privat	><	offentlig
skiftande representanter beroende på reella kompetenser	><	samma representant, beroende av formellt erkända, symboliska kompetenser
få eller inga formella regler för representation (gräsrotsrörelse)	><	många, intrikata formella regler för representation (byråkrati)
få eller inga formella regler för att förändra regler (gräsrotsrörelse)	><	många, intrikata formella regler för att förändra regler (byråkrati)
osäker eller ingen makt	><	säker makt
demokrati	><	kleptokrati/despoti
få eller inga regler, <i>ad hoc</i> , én sak	><	många regler, generell, många saker
utsatt maktposition	><	säker (tillkuppad) maktposition
ursprung i gräsrot, reglerna förhandlas, skiftande regler	><	ursprung i gräsrot, reglerna kuppade igenom, fasta regler
<i>ad hoc</i>	><	generell
insikt; den som vet, lär ut till den som inte vet, respektive lär sig av den som vet; informella resurser tas till vara	><	hållningar förkladda som insikt från formaliserade undersökningar, utvärderingar, inventeringar; informella resurser förtrycks
samarbete	><	konkurrens
informella, icke-formaliserade, icke-standardiserade, icke-autoriserade (icke-utvärderade) undersökningar; den som <i>kan</i> , undersöker och förmedlar sitt vetande till den som inte kan	><	formella, formaliserade, standardiserade, autoriserade (utvärderade) undersökningar; den som är <i>legitimerad</i> , undersöker och förmedlar sitt vetande till den som inte är legitimerad
informellt lärande; spontant, osystematiskt, okontrollerat, icke-sanktionerat, icke-legitimerat	><	formellt lärande; planerat, systematiskt, kontrollerat, sanktionerat, legitimerat

En gransknings-process uttrycker att det formella Sverige, dvs. politiska, ekonomiska sfärerna, bjuder in det informella Sverige, folket eller civilsamhället som "[...] tar vid där staten slutar [...]" (Boström, 2000, s. 34); eller kanske snarare *borde ta vid* där staten slutar. Analyserna i denna artikel antyder att det hos Boström (2000) återges ett ideal om civilsamhällets funktion, och att det inte avrapporteras empiriska förhållanden. Förvisso är det staten i lokala varianten *Uppsala kommun* inklusive kommunala ämbetsverket som inom statens gränser och i viss utsträckning å statens vägnar styr över förtätningen av Eriksberg. Det vill säga att som ideal förefaller det rimligt i en demokrati att icke-civilsamhället (stat, kommun, marknad, byråkrati osv.) tar hänsyn till det som yttras av folket, civilsamhället. Analysen i denna artikel antyder hur detta inte är fallet.

Vi får alltså en vetenskaplig rekonstruktion med civilsamhället vid en inofficiell, alternativ *vänster-pol versus* stat, kommun, marknad, byråkrati vid en officiell, etablerad *höger-pol*, med homologer mellan relationen inofficiell *versus* officiell, relationen civilsamhälle *versus* stat, kommun, marknad, ämbetsverk. Pr. social alkemi förvandlas insikten som producerats vid en *vänster-pol* till förvaltarevetande som används för att legitimera redan socialt nödvändiga politiska beslut. En granskningsprocess blir då inte civilsamhällets möjlighet att yttra sig och få inflytande, utan fungerar som icke-civilsamhällets sätt att *hindra* civilsamhällets inflytande. Det ser även ut att kraven på att granskningsprocessen ska fortlöpa på ett särskilt sätt, *i sig* gör att vissa yttranden sorteras bort innan de ens har yttrats: allt måste försiggå *offentligt*.

Den pedagogiska funktionen *både* av det som yttras av civilsamhället vid en vänster-pol, utvärderande praktiker, *och* av de formaliserade utvärderingarna som produceras på uppdrag av en *höger-pol* ser ut att vara att legitimera redan socialt nödvändiga politiskt-administrativa beslut *som om* de baserades på såvel inskickade yttranden som opartiska undersökningar, inventeringar osv. Utvärderingar, utvärderande praktiker, inklusive formella granskningar där civilsamhället har möjligheten att yttra sig, är symboliskt nödvändiga och fyller pedagogiska funktionen att befästa och utöka en befintlig dominans och av att legitimera denna funktion. Emellertid förlorar alla övningarna sin legitimitet om allt sådant sägas rakt ut, dvs. om inte pedagogiska funktionen misskänns på alla nivåer. Föreställningen om att civilsamhället, det "alternativa", kunde upplysa icke-civilsamhället, det "etablerade", fungerar i stället som en mekanism till själv-förtryck och som en *hinder- och utmattnings*-strategi. Enorma civilsamhälleliga, mänskliga, resurser går åt till formeringen av *ad hoc*-grupper och skapandet av informellt lärande, medan det är helt andra kompetenser och *kapitaler* som värderas inom ett etablerat politiskt-byråkratiskt system. Dominansen hos icke-civilsamhället, och i synnerhet hos en ekonomisk elit, stärks genom att kommunen, symboliskt, bjuder in civilsamhället att först uppkvalifiera sig, "informellt lärande", och sedan presentera detta lärande inom ramen för yttranden i en granskningsprocess. När sedan kommunala politiska och byråkratiska eliten genomdriver projektet och tillgodoser intressen som hos en dominant, ekonomisk, elit, centralisering pr. symbolisk decentralisering, jmf. Frederiksen (2015) Nørholm (2016), är folket en resurs för denna elit.

Det förefaller banalt och att konstatera att ekonomisk-ekonomiska intressen, pengar, dominerar över alla andra intressen, ekologiska, biologiska, miljömässiga, bostads-sociala, kulturella, estetiska, rekreativa osv. osv., och därmed att en *ekonomisk* ekonomi över tid har tagit en plats som generell, universell måttstock. Det som dock inte är banalt, är att det visas hur detta försiggår i samhällen där legitimiteten av sociala dominansförhållanden är beroende av en gemensam föreställning eller berättelse om motsatsen, att det försiggår pr. miskännande från alla involverade, och att det genomdrivs med hjälp av vissa totalitära element (jmf. Arendt, 1963b) i den praktiska förvaltning av granskningsprocessen. Fastän det omedelbart kan se ut så, är poängen alltså inte att existerande sociala och ekonomiska dominansförhållanden reproduceras såsom i en stereotyp föreställning - att en liten, ondskefull, ekonomisk privilegerad elit som redan har, får ännu mer genom att utsuga en

stor grupp av oskyldiga, økonomisk icke-privilegerade och på denna grupps bekostnad. Reproduktion och fördjupning af sociala klass-skillnader försiggår under medverkan av envar på ettvar socialt hierarkiskt nivå, i alla klasser om man vill, och genom medverkan inte bara från den som gynnas av mekanismerna, utan även från den som missgynnas. Det är det som ger systemet sin styrka, att mekanismerna fungerer pr. *misskännande* av deras funktion.

Perspektivering

Som det visas, nollställs det som med ett till synes normativt uttryck kallas "informellt lärande i civilsamhället". Inte bara nollställs det lärande som syns i granskningens yttranden genom att politiker-byråkraterna fattar ett beslut efter granskningen som bara symbolisk tar hänsyn til folkets protester. Även det lärande, att det är en farbar väg att "[...] människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen" (Regeringens proposition, 2009), dvs. arbetar ihop och yttrar sig vid en granskning och använder formella möjligheterna fastän bemötandet och hela processen förefaller symbolisk, nollställs. Det sker mao. ett misskännande av den pedagogiska funktionen av granskningsprocessens alla delar, som är att reproducera makten hos en redan mäktig, økonomisk, elit.

Men inte bara det. Även undersökningar beställda av kommunen åsidosätts:

Eriksberg omfattas inte längre av riksintresset för kulturmiljövården, Uppsala stad. Däremot ingår Eriksberg i ett större kommunalt kulturmiljöområde enligt ÖP [Översiktsplan] 2016. I den inventering som ligger till grund för kommunfullmäktigebeslutet från 1988 är Eriksberg klassificerat som särskilt värdefull bebyggelsemiljö. Men det gäller enbart i inventeringen. Området kom inte att ingå i de områden som enligt KF:s [Kommunfullmäktiges] beslut 1988-11-07 § 306 klassificerades som särskilt värdefull bebyggelsemiljö. (Utlåtande, 2018, s. 70, min emfas, MN).

En oberoende inventering klassificerar alltså området som ett område som bör skyddas. Kommunen däremot, som å folkets vägnar fattar politiska besluten mot bakgrund av till exempel en inventering, förkastar resultaten av en utförd inventering, en utvärdering, och fattar socialt nödvändiga politiska beslut som möjliggör en exploatering. Dels mot det vetande som producerats, dels, som det visas i denna analys, mot folkets vilja. Exemplet ovan visar att det alltså inte är ett särskilt intressant att Uppsala kommun tar politiskt parti för vissa godtyckliga dominanta, økonomiska, intressen på bekostnad av alla andra. Snarare är det *normalfallet* att även inventeringar, granskningar och andra former av utvärderingar fyller funktionen att legitimera redan socialt nödvändiga beslut som fattas *som om* det vore mot bakgrund av formaliserade undersökningar respektive att politikerna lyssnar till folket.

Oavsett resultaten ser utvärderingar ut att fungera som socialt nödvändiga symbol som relativt icke-ifrågasatt och pr. social alkemi förvandlar politiska ställningstaganden till vetande, jmf. Nørholm (2019a). Och tvärtom: i en politisk sfär, vid en dominant *höger-pol*, förvandlas en principiell vetenskaplig tvivel, "det ser ut som att ...", jmf. diskussionen av ett konstruerat objekts epistemologiska status i Bourdieu *et al.* (1991), genom naturaliseringen dessutom av ett positivistiskt vetenskapsideal, till det opportuna att ingenting gäller och att allt egentligen kunde vara annorlunda. Samtidigt som vetenskapen även om vetandets principiella begränsningar förvandlas till politiska hållningar som man kan ta politisk ställning till. En systematisk, elitär vetenskaplig insikt görs till föremål för en politisk diskussion där politiska eliten diskuterar och röster om sanningshalten i de vetenskapliga resultaten. Det diskuteras och röstas alltså inte om det som vore legitimt, nämligen vilka åtgärder som ska vidtas som resultat av vetandet. I stället diskuteras och röstas det om vetandet och dess status *som vetande*, vilket är ett totalitärt element, jmf. Arendt (1963b [2006]). I detta sammanhang ser det inte ut att spela någon roll om utvärderingarna eller de utvärderande praktikerna utförs som uttryck för informellt lärande i civilsamhället, till exempel som yttranden i en

granskningsprocess, eller om de utförs inom ramen för icke-civilsamhället och av legitimerade, professionella utvärderare. Pedagogiska funktionen av granskningsprocessen som *hinder-* och *utmattnings-*strategi och som legitimering av redan socialt nödvändiga administrativa initiativ ser ut vara den samma som i en vilken utvärdering som helst.

Referenser

- Ahlbäck Öberg, S. & S. Widmalm (2013). NPM på svenska. In Zaremba, M. (2013). *Patientens pris*. Stockholm: Weyler, pp. 122-153.
- Anonym (u.å.). *Ekebydalens populationer av groddjur. Sluttningsarna i kanten av Eriksberg, söder om Ekebydalen är viktiga övervintringsområden för de stora populationen grodor och paddor som parar sig i Ekebydamarna*. Privat, icke-krediterad undersökning, Eriksberg.
- Arendt, H. (1963a). Eichmann in Jerusalem - I. A Reporter at Large. *The New Yorker*. February 16, 1963 issue, 49 sidor opag. - <http://www.newyorker.com/magazine/1963/02/16/eichmann-in-jerusalem-i> - hämtat i mars 2019.
- Arendt, H. (1963b). *Eichmann in Jerusalem: a report on the banality of evil*. New York: Viking Press. I texten citeras från: Arendt, H (2006). *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil*, London: Penguin.
- Bachelard, G. (1940). *La philosophie de Non: Essai d'une philosophie de nouvel esprit scientifique*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Bergström, S.-E. (2017). Protester mot byggplaner i Uppsala. *Nyfiken Grå*. <http://www.nyfikengra.se/protester-mot-byggplaner-i- uppsala/> - hämtat januari 2019-
- Bolåneräntor.com (u.å. 2020). *Bolåneräntor historik* - <https://www.bolåneräntor.com/historik> - hämtat april 2020.
- Bourdieu, P. (1996a). *The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*. London: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1996b). *The Rules of Art. Genesis and Structure of the Literary Field*. London: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1994). I mellemtiden har jeg lært alle den sociale forståelses sygdomme at kende. In: *Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*. København: Akademisk Forlag, pp. 111-127.
- Bourdieu, P. (1988). *Homo Academicus*. London: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge Studies in Social Anthropology, Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1973). The three forms of theoretical knowledge. *Social Science Information*. 12(1), 53-80, pp. 63-64. Finns på danska i *Praxeologi*, 2019, vol.1. DOI: <http://dx.doi.org/10.15845/praxeologi.v1i0.1564>.
- Bourdieu, P. (1971): Genèse et structure du champ religieux. *Revue française de sociologie*, juli-september, vol. XII, nr. 3, pp. 295-334.
- Bourdieu, P., J-C. Chamboredon, J-C. Passeron (1991). Part One. The break & Part Two. Constructing the object. In: *The Craft of Sociology. Epistemological Preliminaries*. Berlin: Walter de Gruyter, pp. 13-31 & 33-55.
- Bourdieu, P. & J-C. Passeron (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*, London: SAGE Publications.

- Bourdieu, P. & L.J.D. Wacquant (1992). *An Invitation to a Reflexive Sociology*. Polity Press: Cambridge.
- Boström, M. (2000). *Om relationen mellan stat och civilsamhälle - Miljöorganisationers interaktion med statliga och politiska organisationer*. Stockholms universitet, SCORE Rapportserie 2000:10.
- Brinkkjær, U. & M. Nørholm (2005). What is the Relation between Human Practical Action and an Accompanying Discourse?: Discussing the status of practical theory. *Social Work & Society*, Bielefeld. 3(1): pp. 59-71.
- Callewaert, S. (1998) Det religiøse felts genese og struktur, ifølge Pierre Bourdieu. In: *Bourdieu-studier II*. Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik, Københavns Universitet Amager, pp. 11-86.
- Communication from the commission (2001). *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*. COM(2001) 678 final Brussels, 21.11.2001 - <http://aei.pitt.edu/42878/> - hämtat i februari 2019.
- "Data" - <https://magtelite.dk/data/>. Nätsida under <https://magtelite.dk> som fortsätter projektet *Magteliten i Danmark*, jmf. Larsen, Ellersgaard, Bernsen (2015) - hämtat april 2020.
- Disney, W. [Barks, C.] (1954). Tralla La. *Uncle Scrooge*, no. 6, juni.
- DPU (2007a). Morten Nørholm. Stängd medarbetarhemsida, Danmarks Pædagogiske Universitet: <http://www.dpu.dk/site.aspx?p=5290&init=morn&msnr=2&lang=da> - hämtat via The WayBack Machine mars 2020.
- DPU (2007b). Ulf Brinkkjær. Stängd medarbetarhemsida, Danmarks Pædagogiske Universitet: <http://www.dpu.dk/site.aspx?p=5290&init=ulf&msnr=2&lang=da> - hämtat via The WayBack Machine i mars 2020.
- Durkheim, É. (1956). The Nature and Method of Pedagogy. In: *Education and sociology*. London: Collier-Macmillan Limited, pp. 91-112.
- Eliasson, P-E. (2018). Handelshögskolan inget akademiskt föredöme. *Universitetslärares* 3 oktober 2018 - <https://universitetslararen.se/2018/10/03/handelshogskolan-inget-akademiskt-foredome> - hämtat januari 2019.
- Erasmus+, *Programme Guide. Bilaga III – Ordlista*. (u.å.). http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/programme-guide/annexes/annex-iii_sv - hämtat februari 2019.
- Frederiksen, J. (2015). *Tværfaglige velfærdsprofessioner: Tværsamarbejde som en social praktik for den neoliberale velfærdssfats professioner*. Ph.d.-afhandling i samfundsvidenskab, Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitet.
- Gertten, F. (2019). *PUSH*. Malmö: WG Film AB.
- Hofman-Bang, C.O. (2017). Djursholms villastad 1896: husen och människorna i ord och bild. *Djursholm: Skrifter utgivna av Samfundet Djursholms forntid och framtid*, 36.
- Holmqvist, M. (2018). *Handels. Maktelitens skola*. Stockholm: Bokförlaget Atlantis.
- Holmqvist, M. (2015). *Djursholm: Sveriges ledarsamhälle*. Stockholm: Bokförlaget Atlantis.
- Horrigan, P. (*personligt samtal*). Februari 2019. Paula Horrigan är professor emerita i Landscape Architecture, Department of Landscape Architecture, College of Agriculture and Life Sciences, Cornell University, <https://landscape.cals.cornell.edu/people/paula-horrigan/> - hämtat april 2020.
- Justitiedepartementet (u.å.). *Offentlighetsprincipen och sekretess – kortfattat om lagstiftningen*. Informationsmaterial från Justitiedepartementet. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2019/06/offentlighetsprincipen-och-sekretess--kortfattat-om-lagstiftningen/> - hämtat april 2020.
- Kant, I. (1798/1998). Der Streit der Fakultäten. In: *Schriften zur Anthropologie Geschichtsphilosophie Politik und Pädagogik*. Werke in Sechs Banden. Band VI, Sonderausgabe. Darmstadt, pp. 261-393.

- Klemperer, V. (2006). *LTI: Tredje rikets språk*. Mediehistoriskt bibliotek. Göteborg: Glänta produktion. Konsumentverket. Konsumentverket - <https://www.konsumentverket.se/foretag/marknadsforing/marknadsforingslagen/> - hämtat i januari 2019.
- Laclau, E. & C. Mouffe (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.
- Larsen, A.G., C. Ellersgaard, M. Bernsen (2015). *Magteliten - Hvordan 423 danskere styrer landet*. København: Politikens Forlag.
- Lindvall, I.H. (2019). Det är förstörelse - inte förnyelse. *Upsala Nya Tidning*, 29 maj. <https://www.unt.se/insandare/det-ar-forstorelse-inte-fornynelse-5318766.aspx> - hämtat i februari 2020.
- Ljunggren, J. & P.L. Andersen (2014a). Vertical and Horizontal Segregation: Spatial Class Divisions in Oslo, 1970–2003. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(2), pp. 305-322. DOI:10.1111/1468-2427.12167.
- Ljunggren, J. & P.L. Andersen (2014b). Oslos gylne ghettoer. *Aftenposten*, 20/5 - <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/yvve/Oslos-gylne-ghettoer> - hämtat i januari 2019
- Lundin, A. (2008). *Folkbildningsforskning som fält – från framväxt till konsolidering*. Doktorsavhandling, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet.
- Lundin, A. (2003). Folkbildningens särart - såsom konstruerad i avhandlingstexter inom folkbildningsforskning. In: Andersén, A., A. Lundin, G. Sundgren (2003). *Folkbildningens särart?* SOU 2003:94, Regeringskansliet, pp. 135-202.
- Magteliten i Danmark*. Forskningspræsentation. av Larsen och Ellersgaards forskning om makteliten i Danmark, avrapporterad i boken Larsen *et al.* (2015), <https://youtu.be/v51dsA8rylc> - hämtat februari 2019.
- Nørholm, M. (2020). Höjd hyra kan lösa bostadsbrist - på fel sätt. *Upsala Nya Tidning*, 22 januari, p. A23.
- Nørholm, M. (2019a): Evaluering - evaluerende praktikker: Udkast til en empirisk definition. *Praktiske grunde. Tidsskrift for kultur og samfundsvidenskab*, temanummer om Praxeologi, nr. 1-2, København: HEXIS, pp. 25-44.
- Nørholm, M. (2019b). Outlining a theory of the social and symbolic function of evaluation of education. *Praxeologi. Et kritisk reflektivt blikk på sosiale praktikker*, Forskningsgruppen Praxeologi, Universitetet i Bergen.
- Nørholm, M. (2016). Samarbejde på tværs eller centralisering pr. symbolsk decentralisering? *Praktiske Grunde. Nordisk tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, København: HEXIS, nr. 1-2, pp. 105-118.
- Nørholm, M. (2011). Social alkymi, konsekration, reproduktion: resume, analyse og kritik af Evaluering af forskningsrådssystemet i Danmark. *Praktiske grunde. Tidsskrift for kultur og samfundsvidenskab*, København: HEXIS. nr. 1, pp. 26-42.
- Nørholm, M. (2009). Om universitetsledelse og New Public Management, om eksploiteringen af en erkendelsesøkonomi, om Kant & Bourdieu - eller: Selskabstømning i akademiet. *Praktiske grunde. Tidsskrift for kultur og samfundsvidenskab*, København: HEXIS. nr. 1, pp. 31-51.
- Nørholm, M. (2008a). *Om den sociale og symbolske funktion af uddannelsesevalueringer*. 2. Udgave. København: Forlaget HEXIS.

- Nørholm, M. (2008b). Om evalueringsforskningens relative autonomi. In: M. Nørholm, K. Jensen, N.R. Jensen (Ed.) *Studier af pædagogisk praksis*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag. pp. 131-160
- Nørholm, M. (2005). Danske producenter af det som kalder sig og anerkendes for at være evalueringsforskning. In: *Kulturstudier i Sverige*, Linköping University Press. pp. 743-758.
- Nørholm, M. (2001). Uddannelsesevalueringer og social reproduktion. In: Petersen, KA (ed.): *Praktikker i erhverv og uddannelse*. København: Akademisk Forlag, pp. 549-575.
- Nørholm Lundin, A. (2016). *Folkbildning och civilsamhälle - möjliga arenor för bildning och formering*. Forskningsöversikt, Kultur & Fritid, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor, CivSam.se, 8.
- Nørholm Lundin, A. (2020). "De boende säger nej! Engagemang, mobilisering och organisering för att påverka lokala byggnadsplaner". In: Hill, N. & A. Schoug (eds.). *Lärande i civilsamhället. En forskarantologi*. Stockholm: Trinambai, pp. 262-299.
- Oles, B.T. (*personligt samtal*). November 2019. Brian Thomas Oles är "Professor of Landscape Architecture, Chair in Design Theory" vid Sveriges lantbruksuniversitet - <https://www.slu.se/en/ew-cv/thomas-oles/> - hämtat april 2020.
- Orwell, G. (1949). *Nineteen-eighty-four*. London: Secker & Warburg.
- Petersen, A. (1963). "The Philposophy of Niels Bohr". *Bulletin of the atomic scientists: A magazine of science and public affairs*. September, pp. 8-14. Chicago.
- Plan- och byggnadsnämnden (2018). *Detaljplan för Södra Kalkstenen del av Norby 31:74, Normalt planförfarande - finns utställd för granskning fr.o.m. 6 november t.o.m. 27 november 2018*, Uppsala kommun, plan- och byggnadsnämnden 2018-11-05. https://bygg.uppsala.se/globalassets/upsala-vaxer/dokument/stadsplanering--utveckling/detaljplanering/samrad_granskning/norby-3174-granskning-3/foljebrev.pdf - hämtat mars 2019.
- Planbeskrivning* (u.å.). *Detaljplan för kvarteret Södra Kalkstenen, del av Norby 31:74. Område mellan Blodstensvägen, Marmorvägen och Norbyvägen*. Normalt planförfarande, Antagandehandling, plan- och byggnadsnämnden, Handläggare: Kajsa Reslegård, Diarienummer: PLA 2012–020122, Uppsala kommun.
- Planprogram* (2017). *Planprogram för Eriksberg och Ekebydalen* (2017). Plan- och byggnadsnämnden, godkänd 23 november 2017, diarienummer 2015-000015, Uppsala kommun.
- Regeringens proposition (2009) *En politik för det civila samhället*. Kulturdepartementet, 2009/10:55 Regeringen, <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2009/12/prop.-20091055/> - hämtat i februari 2019.
- SCB (2020). Fastighetsprisindex. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-byggande-och-bebyggelse/fastighetspriser-och-lagfarter/fastighetspriser-och-lagfarter/pong/tabell-och-diagram/fastighetsprisindex-ar-1981100/> - hämtat i april 2020.
- Svenaesus Lundgren, M. (Hammarparksgruppen), M. Staaf, L. Johansson (Täljstenens plangrupp), A. Blixt (Lokala hyresgästföreningen Marmor, Moränen och Kalkstenen), E. Åberg, M. Noreland (ordförande Villaföreningen Eriksbergs egnahems- och fruktodlareförening) (2018). Eriksberg säger nej! *Upsala Nya Tidning* 21/6 2018 - <https://www.unt.se/asikt/debatt/eriksberg-sager-nej-5012272.aspx> - hämtat i januari 2019.
- Täljstensnytt* (2018). *Månadsblad för Täljstenen*. Uppsala: Hyresgästföreningen Täljstenen - <http://www.taljstenen.se/wp-content/uploads/2018/12/T%C3%A4ljstensnytt-nov-1873846.pdf>. - hämtat i januari 2019.

Uppsala kommun (u.å.). Kommunfullmäktige.

<https://www.uppsala.se/kommunfullmaktige/?selectedyear=2020> - hämtat i april 2020.

Uppsala kommun (2019). *Statistik om Uppsala kommun 2019*. Kommunledningskontoret Analysenheten.

https://www.uppsala.se/contentassets/f09f9e6b994f41408c66064a2da8470b/statistikfolder_2019.pdf- hämtat i april 2020.

Utlåtande (2018). *Detaljplan för Södra Kalkstenen del av Norby 31:74*. Normalt planförfarande, PLAN- OCH BYGGNADSNÄMNDEN, Handläggare: Kajsa Reslegård, Datum: 2018-12-07, Diarienummer: PLA 2012–020122, Uppsala kommun.

Vikstrøm, T. (u.å.). Fredningssagen for Insulinmosen - en lokalhistorisk gyser.

<http://www.gentoftesognsgrundejerforening.dk/lokalt/gentofte-soe/fredningssag-insulinmosen> - hämtat i december 2018.

Vikstrøm, T. (*personligt samtal*). Thomas Vikstrøm, ph.d., är biolog i Dansk Ornitologisk Forening - december 2018.

Winther Jørgensen, M. & L. Phillips (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Yttranden 1-4 (u.å.). *Yttranden Granskning 3. Del 1 av 4, Yttranden Granskning 3. Del 2 av 4, Yttranden Granskning 3. Del 3 av 4, Yttranden Granskning 3. Del 4 av 4* - inhämtade som pdf-filer från Uppsala kommun januari 2019.